

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΙΣ ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΕΣ ΥΙΟΘΕΣΙΕΣ

Γιάκας Παναγιώτης¹

Κεφάλαιο Α: Ορισμοί – Υιοθεσία στο Εθνικό Ελληνικό Δίκαιο

1. Ο Ορισμός της Υιοθεσίας

Με τον όρο υιοθεσία νοείται πρωτίστως η νομική πράξη με την οποία δημιουργείται τεχνητός συγγενικός δεσμός μεταξύ υιοθετούντος και υιοθετουμένου. Με τον ίδιο όρο υποδηλώνεται και η έννομη σχέση μεταξύ των ανωτέρω. Η υιοθεσία, δηλαδή, είναι ένας θεσμός με δραστικά και μόνιμα αποτελέσματα, αφού μέσω αυτής ιδρύεται συγγενικός δεσμός και το θετό τέκνο αποκτά θέση τέκνου γεννημένου σε γάμο ως προς όλα τα ζητήματα τόσο έναντι των θετών γονέων του όσο και έναντι των συγγενών τους. Έτσι εξομοιώνεται ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του με τα βιολογικά τέκνα.

2. Η Υιοθεσία στο Εθνικό Ελληνικό Δίκαιο

Α. Το νομικό πλαίσιο – ιστορικό – γενικό νομικό πλαίσιο

Η υιοθεσία ανηλίκων και ενηλίκων ρυθμιζόταν αρχικά από τις διατάξεις των άρθρων 1568 έως 1588 ΑΚ, προσανατολισμένες στην υιοθεσία ενηλίκων. Στη συνέχεια με το ΝΔ 4532/1966, και κυρίως το ΝΔ610/1970, εισήχθησαν διατάξεις ρυθμιστικές για την υιοθεσία ανηλίκων, οι οποίες όμως περιορίζονταν στις προϋποθέσεις της χωρίς να καταλαμβάνουν τα αποτελέσματά της.

Στις 24/4/1967 υπογράφηκε στο Στρασβούργο η Διεθνής Σύμβαση των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης για την υιοθεσία ανηλίκων. Η ανωτέρω σύμβαση κυρώθηκε από τη χώρα μας με το Ν. 1049/1980, ο οποίος εφαρμόζοταν αρχικά σε συνδυασμό με το ΝΔ 610/1970. Το ανεπαρκές και αναχρονιστικό μέχρι τότε νομικό πλαίσιο της υιοθεσίας αναμορφώθηκε ριζικά με το Ν. 2447/1996, οι διατάξεις του οποίου ανταποκρίνονται στη σύγχρονη αντίληψη περί υιοθεσίας που εστιάζεται πλέον στην προστασία του παιδιού (παιδοκεντρική φυσιогνωμία της υιοθεσίας) και όχι στο σκοπό της προσφοράς τέκνου σε άτεκνα πρόσωπα ή της συνέχισης του οίκου, της εξασφάλισης της κληρονομικής διαδοχής

1. Δικηγόρος

κ.λπ., δηλαδή πρωτίστως στην εξυπηρέτηση του συμφέροντος των υιοθετούντων.

Με τον ανωτέρω νόμο εισάχθηκαν οι νέες διατάξεις των άρθρων 1542 έως 1588 του ΑΚ, ενώ ρυθμίστηκαν, μεταξύ άλλων, ζητήματα σύγκρουσης νόμων (άρθρα 2 και 3) διακρατικών υιοθεσιών, που μας ενδιαφέρουν εδώ (άρθρα 4 και 5), προπαρασκευής και ολοκλήρωσης της υιοθεσίας με την ενίσχυση ιδίως του ρόλου των κοινωνικών υπηρεσιών και των άλλων κοινωνικών φορέων (άρθρα 6 και 7), κατοχύρωσης της αρχής της μυστικότητας της υιοθεσίας (άρθρα 8 και 9), θέσπισης αυστηρών ποινικών κυρώσεων για την πάταξη της εμπορίας βρεφών και άλλων συναφών αδικημάτων. Επίσης ρυθμίστηκαν δικονομικά ζητήματα (άρθρα 31 και 43), ενώ με το άρθρο 57 προβλέφθηκε η θέσπιση δικαιώματος του θετού τέκνου να αναζητεί τις ρίζες του μετά την ενηλικίωσή του.

Με το ΠΔ 226/1999 ορίστηκαν οι υπηρεσίες και οργανώσεις που έχουν την αρμοδιότητα για διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας και διαδικασία προπαρασκευής και πραγματοποίησης των υιοθεσιών.

Με τον Ν. 3765/2009 κυρώθηκε από την Ελλάδα, με σημαντική καθυστέρηση, η Σύμβαση για την Προστασία των Παιδιών και τη συνεργασία σχετικά με τη διακρατική υιοθεσία που υπογράφηκε στη Χάγη στις 29/5/1993 που αποτελεί τη βασική νομική πυξίδα για τις διακρατικές υιοθεσίες.

Στη συνέχεια, με τον Ν. 4538/2018 (άρθρο 20) συστάθηκε **Εθνικό Συμβούλιο Αναδοχής και Υιοθεσίας** καθώς και **Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Θετών Γονέων**, που τηρείται από το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α), στο οποίο εγγράφονται όλοι οι υποψήφιοι θετοί γονείς από τον εκάστοτε φορέα εποπτείας μετά την ολοκλήρωση του πρώτου σταδίου της κοινωνικής έρευνας και των κοινωνικών προγραμμάτων. Επιπλέον, με το άρθρο 5 του ανωτέρω νόμου έχει συσταθεί **Εθνικό Μητρώο Ανηλίκων**, το οποίο επίσης τηρείται στο ΕΚΚΑ, στο οποίο καταγράφονται όλοι οι ανήλικοι που τοποθετούνται σε μονάδες παιδικής προστασίας και φροντίδας δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ή πρόκειται να τοποθετηθούν σε ανάδοχο γονέα με δικαστική απόφαση, σύμβαση ή στο πλαίσιο σωφρονιστικής αναδοχής ή να υιοθετηθούν.

Παράλληλα, κάθε μονάδα παιδικής προστασίας και φροντίδας πρέπει να τηρεί **Ειδικό Μητρώο Ανηλίκων** προς ενημέρωση του προαναφερθέντος Εθνικού Μητρώου Ανηλίκων. Αντίστοιχα και οι φορείς εποπτείας θα πρέπει να τηρούν ειδικά μητρώα υποψηφίων θετών γονέων από τα οποία θα τροφοδοτείται το αντίστοιχο Εθνικό Μητρώο μετά την ολοκλήρωση της επιμόρφωσης των υποψηφίων θετών γονέων.

Η διαδικασία της σύνδεσης των υποψηφίων θετών γονέων με τον ανήλικο μέχρι την υποβολή της αίτησης υιοθεσίας στο αρμόδιο Δικαστήριο ρυθμίζεται αναλυτικά στην υπ' αριθ.Δ11/οικ/31931 /1272/4-8-2020 (ΦΕΚ Β 3329/8-8-2020) ΚΥΑ των Υπουργών Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και Επικρατείας. Η ανωτέρω διαδικασία αρχίζει και ολοκληρώνεται μέσω του πληροφοριακού συστήματος αναδοχής και υιοθεσίας που έχει συσταθεί και λειτουργεί στην ΗΔΙΚΑ ΑΕ, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 4538/2018 και της υπ'αρ. Δ11/οικ/13734/538/2019 υπουργικής απόφασης των ανωτέρω υπουργών (ΦΕΚ Β 1163/2019).

Β. Οι προϋποθέσεις της υιοθεσίας σύμφωνα με τον Αστικό Κώδικα

Αρχικά καθιερώνεται η αρχή ότι ο υιοθετούμενος πρέπει να είναι ανήλικος (άρθρο 1542 ΑΚ). Η υιοθεσία ενηλίκου επιτρέπεται μόνο όταν ο υιοθετούμενος είναι συγγενής έως και τον τέταρτο βαθμό εξ αίματος ή εξ αγχιστείας του υιοθετούντος (άρθρο 1579 όπως αντικαταστάθηκε από το αρ. 25 παρ. 5 του Ν. 2915/2001). Επιπλέον, με το ίδιο άρθρο 1542 ΑΚ ορίζεται ότι η υιοθεσία πρέπει να αποβλέπει προς το συμφέρον του υιοθετουμένου.

Με τα άρθρα 1543 και 1544 ΑΚ (όπως αυτό ισχύει μετά την τροποποίησή του με το άρθρο 28 παρ.1 του Ν. 2721/99) ρυθμίζονται αντίστοιχα τα όρια ηλικίας των υιοθετούντων (κατώτατο τα 30 έτη και ανώτατο τα 60) και η διαφορά ηλικίας υιοθετούντων και υιοθετουμένων με κατώτατο όριο τα 18 έτη και ανώτατο τα 50 έτη. Επίσης, θεσπίζονται εξαιρέσεις για τον ανωτέρω περιορισμό.

Πάντως, σύμφωνα με την επικρατούσα νομολογία και υπό το πρίσμα των διατάξεων του άρθρου 8 παρ. 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την υιοθεσία, που κυρώθηκε στη χώρα μας με το Ν. 1049 /80 που έχει αυξημένη τυπική ισχύ έναντι του εσωτερικού νόμου (άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος), το ανώτατο όριο της διαφοράς ηλικίας των 50 ετών μεταξύ υιοθετούντων και υιοθετουμένων που προβλέπεται στο άρθρο 1544 εδα του ΑΚ, έχει σχετική και επιβοηθητική σημασία και δεν πρέπει να ερμηνευτεί ως αυστηρή προϋπόθεση της υιοθεσίας ιδίως όταν η τελευταία γίνεται με την τήρηση ανώτατου ορίου ηλικίας του υιοθετούντος που επιβάλλεται με τη διάταξη του άρθρου 1543 ΑΚ και συντρέχει σπουδαίος λόγος για να πραγματοποιηθεί, που δεν είναι άλλος από την κατά το δυνατότερο άρτια εξυπηρέτηση συμφέροντος του υιοθετούμενου.

Με το άρθρο 1545 παρ. 2ΑΚ, όπως προστέθηκε με το άρθρο 19 παρ.2 του Ν. 2521/1997, σε περίπτωση υιοθεσίας από συζύγους τα όρια ηλικίας αρκεί να συντρέχουν στο πρόσωπο του ενός συζύγου.

Με το άρθρο 1545 ΑΚ καθιερώνεται ο κανόνας της υιοθεσίας από ένα πρόσωπο (μονογονεϊκή υιοθεσία). Η κοινή (ταυτόχρονη ή διαδοχική) υιοθεσία από δύο ή περισσότερα πρόσωπα επιτρέπεται μόνο όταν αυτά είναι σύζυγοι και όχι όταν έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης, σύμφωνα με το Ν.3719/2008, όπως ισχύει μετά τις τροποποιήσεις με το Ν. 4356/2015 (με τον οποίο επεκτάθηκε η δυνατότητα σύναψης συμφώνου συμβίωσης μεταξύ ομοφύλων προσώπων). Βεβαίως οι συμβιούντες με σύμφωνο συμβίωσης έχουν τη δυνατότητα να υιοθετήσουν τέκνο ως μεμονωμένα πρόσωπα (όπως συμβαίνει επί εγγάμων με τη συναίνεση του/της συζύγου τους, άρθρο 1546 ΑΚ).

Με το άρθρο 1547 ΑΚ επιτρέπεται η υιοθεσία με την ίδια πράξη ή διαδοχικά περισσότερων ανηλίκων από το ίδιο πρόσωπο, ενώ με 1548 ΑΚ απαγορεύεται η υιοθεσία υπό αίρεση ή προθεσμία. Με τα 1549 έως 1556 ΑΚ ορίζεται ο τρόπος τέλεσης υιοθεσίας, ήτοι: με δικαστική απόφαση (άρθρο 1549 ΑΚ), η συναίνεση του υιοθετούντος ενώπιον του Δικαστηρίου, η συναίνεση για την υιοθεσία και οι προϋποθέσεις των βιολογικών γονέων του ανηλίκου ή του επιτρόπου σε περίπτωση έλλειψης βιολογικών γονέων (1550 ΑΚ), ο χρόνος της συναίνεσης των βιολογικών γονέων (άρθρο 1551 ΑΚ), οι προϋποθέσεις δικαστικής αναπλήρωσης της συναίνεσης (άρθρο 1552 ΑΚ), η συναίνεση του ανηλίκου εφόσον έχει συμπληρώσει το 12ο έτος της ηλικίας του (1555 ΑΚ) καθώς και η υποχρέωση του Δικαστηρίου για ακρόαση των τέκνων του υιοθετούντος (άρθρο 1556 ΑΚ). Με το άρθρο 1557 ΑΚ προβλέπεται η διεξαγωγή, πριν από την τέλεση της υιοθεσίας, από την αρμόδια κοινωνική υπηρεσία ή αναγνωρισμένη κοινωνική οργάνωση επισταμένης κοινωνικής έρευνας. Η έκθεση αποφαινεται για το αν η υιοθεσία είναι προς το συμφέρον του υιοθετουμένου, η οποία αποτελεί και το βασικό γνώμονα της απόφασης που εκδίδεται σύμφωνα και με το άρθρο 1558 ΑΚ. Η κοινωνική έρευνα διεξάγεται από τις υπηρεσίες που προβλέπονται στο άρθρο 1 του ΠΔ 226 /1999, όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 22 του Ν.3719/2008 και το άρθρο 22 του Ν. 4538/2018.

Με το άρθρο 1559 ΑΚ καθιερώνεται η μυστικότητα της υιοθεσίας ανηλίκων καθώς και το δικαίωμα του θετού τέκνου να πληροφορηθεί πλήρως από τους θετούς γονείς του και από κάθε αρμόδια Αρχή τα στοιχεία των φυσικών γονέων του μετά την ενηλικίωσή του. Το άρθρο 1560 ΑΚ ορίζει ως χρόνο επέλευσης των αποτελεσμάτων της υιοθεσίας το χρόνο

τελεσιδικίας της σχετικής απόφασης.

Ιδιαίτερη σημασία για τον θεσμό της υιοθεσίας στην Ελλάδα, που φυσικά αφορά και τον θεσμό της διακρατικής υιοθεσίας, είναι η καθιέρωση της υιοθεσίας ως πλήρους με τη διάταξη του άρθ. 1561 ΑΚ. Με τη διάταξη αυτή το θετό ανήλικο τέκνο εντάσσεται πλήρως στην οικογένεια του/των θετού/ών γονέα/ων και καταργείται κάθε νομικός δεσμός με τη φυσική του οικογένεια (πλην των κωλυμάτων γάμου τα οποία διατηρούνται). Έτσι, πλέον, η ελληνική έννομη τάξη σε αντίθεση με άλλα δίκαια (π.χ. γαλλικό, βουλγαρικό κ.λπ.) δεν αναγνωρίζει τον θεσμό της ατελούς υιοθεσίας με τον οποίο διατηρείται μετά την υιοθεσία ο νομικός δεσμός του ανηλίκου θετού τέκνου με τη φυσική του οικογένεια. Σε περίπτωση υιοθεσίας από τον ένα σύζυγο του τέκνου του άλλου οι δεσμοί του υιοθετουμένου με τον φυσικό γονέα του και τους συγγενείς του δεν διακόπτονται. Κατά τα λοιπά η υιοθεσία παράγει όλα τα αποτελέσματα υιοθεσίας που γίνεται και από τους δύο συζύγους (άρθρο 1562 ΑΚ).

Επιπλέον, τα άρθρα 1563 και 1564 ΑΚ αναφέρονται στο επώνυμο του θετού τέκνου, ενώ με το άρθρο 1565 ΑΚ παρέχεται η δυνατότητα στο Δικαστήριο της υιοθεσίας προσθήκης κυρίου ονόματος στο κύριο όνομα του θετού τέκνου, καθώς και απάλειψης του αρχικού κυρίου ονόματος του τέκνου εφόσον αυτό επιβάλλεται από το συμφέρον του. Μετά την συντέλεση της υιοθεσίας οι θετοί γονείς αποκτούν αυτοδικαίως τη γονική μέριμνα του υιοθετουμένου, ενώ αποκλείεται το δικαίωμα επικοινωνίας των φυσικών γονέων με το θετό τέκνο (άρθρο 1566 ΑΚ).

Η άσκηση της γονικής μέριμνας του θετού τέκνου σε περίπτωση διαζυγίου, ακύρωσης γάμου ή διακοπής της συμβίωσης των θετών γονέων ρυθμίζεται από το άρθρο 1567 ΑΚ σε συνδυασμό με τα άρθρα 1513 και 1514 ΑΚ, ήτοι με απόφαση του Δικαστηρίου. Σε περίπτωση όμως υιοθεσίας από τον ένα σύζυγο του φυσικού τέκνου του συζύγου του, το ίδιο άρθρο ορίζει ότι η άσκηση της γονικής μέριμνας μετά το διαζύγιο, ακύρωση γάμου ή διακοπής της συμβίωσης ανήκει αποκλειστικά στο φυσικό γονέα του ανηλίκου, δίνεται όμως στο Δικαστήριο η δυνατότητα να αποφασίσει διαφορετικά σε περίπτωση συνδρομής σπουδαίου λόγου προς τούτο. Πάντως σε περίπτωση παύσης της γονικής μέριμνας του θετού ή των θετών γονέων για οποιοδήποτε λόγο αυτή δεν επανέρχεται στους φυσικούς γονείς του ανηλίκου υιοθετουμένου, αλλά εφαρμόζονται εν προκειμένω οι διατάξεις για την επιτροπεία (άρθρο 1568 ΑΚ).

Με τα άρθρα 1569 και 1570 ΑΚ, όπως αυτές ισχύουν μετά την τροποποίησή τους από το άρθρο 3 του Ν. 4268/2014, ορίζονται οι προϋποθέσεις προσβολής της υιοθεσίας καθώς και οι δικαιούμενοι να προσβάλλουν την υιοθεσία.

Γ. Δικονομικές προβλέψεις για την τέλεση υιοθεσίας στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τη διάταξη 800 Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (εφεξής ΚΠολΔ), αρμόδιο για την τέλεση της υιοθεσίας είναι κάθε Μονομελές Πρωτοδικείο της Επικράτειας. Τα ελληνικά δικαστήρια έχουν δικαιοδοσία για την τέλεση της υιοθεσίας, εάν ο υιοθετών ή ο υιοθετούμενος είναι ελληνικής ιθαγένειας, ακόμα και αν δεν έχουν τη συνήθη διαμονή τους στην Ελλάδα. Στην περίπτωση αυτή είναι αρμόδια τα δικαστήρια της πρωτεύουσας του κράτους.

Με το ίδιο άρθρο ορίζεται ο τρόπος και η διαδικασία δήλωσης των απαιτούμενων συναινέσεων για την υιοθεσία στο Δικαστήριο που τελεί την υιοθεσία, η ακρόαση από το Δικαστήριο του υποψηφίου να υιοθετηθεί ανηλίκου που δεν συμπλήρωσε το 16^ο έτος της ηλικίας του ή άλλων τέκνων του υποψηφίου θετού γονέα στις περιπτώσεις που η ακρόαση αυτή προβλέπεται από το ουσιαστικό δίκαιο. Στην περίπτωση υιοθεσίας ανηλίκου που προστατεύεται από αρμόδια κοινωνική υπηρεσία ή από αναγνωρισμένη κοινωνική οργάνωση, η συναίνεση των φυσικών γονέων για την τέλεση της υιοθεσίας μπορεί να δηλωθεί και ενώπιον δικαστηρίου ή δικαστή που έχουν λάβει τη σχετική εντολή. Στις υπόλοιπες διατάξεις του ίδιου άρθρου ορίζονται οι προθεσμίες τακτικών ενδίκων μέσων και βοηθημάτων κατά της απόφασης που τελεί την υιοθεσία, θεσπίζεται η δυνατότητα αυτοπρόσωπης παράστασης των ανηλίκων που έχουν συμπληρώσει το 10^ο έτος της ηλικίας τους καθώς και άσκησης ενδίκων μέσων από αυτούς, ενώ δίνεται η δυνατότητα στο Δικαστήριο να διατάξει τη διεξαγωγή της κύριας διαδικασίας τέλεσης της υιοθεσίας κλεισμένων των θυρών.

Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 606 ΚΠολΔ παρέχεται η δυνατότητα στο θετό τέκνο που συμπλήρωσε το 16^ο έτος της ηλικίας του, να ασκεί τη σχετική αγωγή αναγνώρισης, ύπαρξης ή ανυπαρξίας ή ακυρότητας της υιοθεσίας ή να ζητήσει τη λύση της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β.: Διακρίσεις των Υιοθεσιών - Οι Διακρατικές Υιοθεσίες

Μια υιοθεσία μπορεί να τελεστεί στην Ελλάδα είτε με τη μεσολάβηση κοινωνικών υπηρεσιών (κρατική υιοθεσία) είτε χωρίς τη μεσολάβηση αυτή, δηλαδή με απευθείας

επαφή και συνεννόηση των υποψηφίων θετών γονέων με τους φυσικούς γονείς του ανηλίκου (ιδιωτική υιοθεσία). Είναι δυνατό η ιθαγένεια του υιοθετούμενου να είναι διαφορετική από αυτή του υιοθετούντος. Στην περίπτωση αυτή εφόσον υιοθετούντες και υιοθετούμενο διαμένουν στην Ελλάδα, το αρμόδιο ελληνικό δικαστήριο εξετάζει τις ουσιαστικές προϋποθέσεις για τη σύσταση της υιοθεσίας, οι οποίες, σύμφωνα με το άρθρο 23 ΑΚ ρυθμίζονται από το δίκαιο της ιθαγένειας του κάθε μέρους. Π.χ. αν ο υιοθετών ή ο υιοθετούμενος είναι Έλληνας εφαρμόζονται οι διατάξεις τόσο του ελληνικού δικαίου όσο και του κράτους της ιθαγένειας του αλλοδαπού μέρους, υιοθετούντος ή υιοθετουμένου. Στην περίπτωση αυτή πρόκειται για διεθνή υιοθεσία, αφού υφίσταται μεν το στοιχείο της αλλοδαπότητας, δεν υπάρχει όμως το στοιχείο της μετακίνησης του παιδιού από το κράτος προέλευσης στο κράτος συνήθους διαμονής των υιοθετούντων (κράτος υποδοχής), οπότε πρόκειται για διακρατική υιοθεσία. Όπως προκύπτει λοιπόν από τα ανωτέρω, η έννοια της διακρατικής υιοθεσίας είναι κατά πολύ στενότερη αυτής της διεθνούς, καθώς όλες οι διεθνείς υιοθεσίες δεν είναι απαραίτητα και διακρατικές.

Οι προϋποθέσεις μιας υιοθεσίας για να χαρακτηριστεί ως διακρατική είναι:

- α. διαφορετική ιθαγένεια υιοθετούντος/ων και υιοθετουμένου/ων,
- β. μετακίνηση του υιοθετουμένου από το κράτος όπου αυτό διαμένει(που μπορεί να είναι και η Ελλάδα) στο κράτος συνήθους διαμονής των θετών γονέων.

Βασική Διεθνής Σύμβαση που καλύπτει τις διακρατικές υιοθεσίες είναι η Σύμβαση για την προστασία των παιδιών και τη συνεργασία σχετικά με τη διακρατική υιοθεσία που υπογράφηκε στη Χάγη στις 29/5/1993 και κυρώθηκε στη χώρα μας με το Ν.3765/2009.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ρητή αναφορά στο θεσμό της διακρατικής υιοθεσίας γίνεται, πριν την υπογραφή της Σύμβασης της Χάγης του 1993, στο άρθρο 17 της Διακήρυξης του Ο.Η.Ε. κατά το έτος 1986 για τις κοινωνικές και νομικές αρχές σχετικά με την προστασία και την ευημερία των παιδιών, η οποία υιοθετήθηκε βασιζόμενη στην απόφαση 41/85 της 03.12.1986 της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε.. Ειδικότερα, αναφέρεται ότι «αν ένα παιδί δεν μπορεί να τοποθετηθεί σε μία θετή ή ανάδοχη οικογένεια ή δεν μπορεί με οποιοδήποτε κατάλληλο τρόπο να φροντιστεί στη χώρα γέννησής του, η διακρατική υιοθεσία μπορεί να θεωρηθεί ως εναλλακτικό μέσο προκειμένου να αποκτήσει το παιδί μία οικογένεια». Ακολούθησε η ομόφωνη υιοθέτηση από τη Γενική Συνέλευση των μελών του Ο.Η.Ε της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού στις 20 Νοεμβρίου 1989, η οποία κυρώθηκε από

την Ελλάδα στις 2-12-1992 με το νόμο 2101/1992. Το άρθρο 21 της Σύμβασης αυτής αναφέρεται στην υιοθεσία και θέτει το γενικό νομικό πλαίσιο για τις διακρατικές υιοθεσίες με βασικό γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού και την εξασφάλιση του γεγονότος ότι η διακρατική υιοθεσία δεν αποτελεί προϊόν αθέμιτης οικονομικής συναλλαγής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ.: Η Σύμβαση της Χάγης του 1993 για την Προστασία των Παιδιών και τη Συνεργασία σχετικά με τη Διακρατική Υιοθεσία

1. Η δομή της Σύμβασης

Η ανωτέρω Σύμβαση αποτελείται από 48 άρθρα και περιλαμβάνει **επτά (7)** κεφάλαια:

- ❖ Στο κεφάλαιο I ορίζεται το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης (άρθρα 1-3).
- ❖ Στο κεφάλαιο II (άρθρα 4-5) περιλαμβάνονται οι προϋποθέσεις για σύναψη διακρατικών υιοθεσιών.
- ❖ Το κεφάλαιο III (άρθρα 6-13) αναφέρεται στις κεντρικές αρχές διακρατικών υπηρεσιών και στους διαπιστευμένους οργανισμούς για τη διενέργειά τους, τις αρμοδιότητες και υποχρεώσεις τους.
- ❖ Οι διαδικαστικές προϋποθέσεις της διακρατικής υιοθεσίας περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο IV (άρθρα 17-22) της Σύμβασης.
- ❖ Το κεφάλαιο V αναφέρεται (άρθρα 23-27) στην αναγνώριση και τα αποτελέσματα της υιοθεσίας στα συμβαλλόμενα κράτη.
- ❖ Το κεφάλαιο VI (άρθρα 28-42) περιλαμβάνει γενικές διατάξεις για την εφαρμογή της Σύμβασης.
- ❖ Στο κεφάλαιο VII (άρθρα 43-48) περιλαμβάνονται οι τελικές διατάξεις για την εφαρμογή της.

2. Αντικείμενο της Σύμβασης

Το αντικείμενο της Σύμβασης, όπως προσδιορίζεται στο άρθρο 1 αυτής είναι:

- α. Η καθιέρωση εγγυήσεων για να εξασφαλιστεί ότι οι διακρατικές υιοθεσίες γίνονται για το συμφέρον του παιδιού και με σεβασμό προς τα θεμελιώδη δικαιώματά του, όπως αυτά αναγνωρίζονται στο διεθνές δίκαιο.

- β. Η καθιέρωση ενός συστήματος συνεργασίας μεταξύ των συμβαλλομένων κρατών που να εξασφαλίζει ότι αυτές οι εγγυήσεις γίνονται σεβαστές και κατατείνουν στην παρεμπόδιση της αρπαγής, της πώλησης ή της παράνομης διακίνησης παιδιών και
- γ. Η εξασφάλιση της αναγνώρισης στα συμβαλλόμενα κράτη υιοθεσιών που έγιναν σύμφωνα με τη Σύμβαση.

Από τη διατύπωση της εν λόγω διάταξης καταδεικνύεται η πρόθεση για την καθιέρωση εγγυήσεων, με τη μορφή ουσιαστικών κανόνων δικαίου, ώστε να εξασφαλιστεί ότι οι διακρατικές υιοθεσίες θα είναι πρωτίστως προς το συμφέρον των παιδιών με την καθιέρωση ενός συστήματος συνεργασίας μεταξύ των συμβαλλόμενων κρατών. Όπως εύστοχα έχει επισημανθεί ²³, οι διαπραγματευτές της Σύμβασης απέφυγαν να ρυθμίσουν το θέμα της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστικών ή άλλων αρχών που επιφορτίζονται με την απόφαση μιας υιοθεσίας.

3. Οι βασικές αρχές της Σύμβασης

3.1. Το δικαίωμα του παιδιού στην οικογενειακή ζωή

Η Σύμβαση ήδη από το προοίμιό της εστιάζει στην επιτακτικότητα εξασφάλισης της οικογενειακής ζωής για την ομαλή μελλοντική εξέλιξη του παιδιού με τη δημιουργία μόνιμης σχέσης που αναπτύσσεται ανάμεσα στο παιδί και την οικογένεια των θετών του γονέων (άρθρο 2 παρ.2).

3.2. Η αρχή της επικουρικότητας

Σύμφωνα με όσα επιτάσσει η αρχή αυτή, η λύση της διακρατικής υιοθεσίας πρέπει να προκρίνεται ως η τελευταία δυνατή επιλογή, δηλαδή θα πρέπει προηγουμένως να έχουν εξαντληθεί όλες οι δυνατότητες για τοποθέτηση του παιδιού σε μια οικογένεια εντός της χώρας προέλευσής του. Εν τούτοις, η αρχή της επικουρικότητας δεν θα πρέπει να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται κατά τρόπο απόλυτο, αλλά πάντα σε συνάρτηση με την αρχή του πραγματικού συμφέροντος του παιδιού.

2. Παπασιώπη- Πασιά Ζωή: *Διακρατικές Υιοθεσίες*. Εκδόσεις Σάκκουλα, 2003, σελ.29-30.

3.3. Η αρχή της προστασίας του συμφέροντος του παιδιού και των θεμελιωδών δικαιωμάτων του

Το τι αποτελεί συμφέρον του παιδιού, δεν προσδιορίζεται επακριβώς στο κείμενο της Σύμβασης, αλλά αποτελεί μια γενική έννοια με πολλές συνιστώσες, όπως π.χ. η εξασφάλιση του περιβάλλοντος ασφάλειας, της επαρκούς εκπαίδευσης και της οικογενειακής θαλπωρής. Ειδικότερα για το τελευταίο, πέραν των άλλων παραγόντων, πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη και η ηλικία των υποψήφιων θετών γονέων, ώστε να μπορεί να προσδοκάται, με βάση τα βιολογικά δεδομένα, ότι αυτοί θα είναι σε θέση να αναλάβουν την αποτελεσματική φροντίδα και ανατροφή του παιδιού για όσο καιρό χρειαστεί, μέχρι αυτό να ενηλικιωθεί. Ο ηλικιακός παράγοντας θα πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη και από την αντίστροφη πλευρά, όσον αφορά δηλαδή και την ηλικία του ίδιου του παιδιού. Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, όταν πρόκειται για ένα παιδί νηπιακής ή και βρεφικής ηλικίας, η επιλογή της διακρατικής υιοθεσίας είναι κατά κανόνα πιο πρόσφορη επιλογή για αυτό, καθώς οι κοινωνικές και πολιτιστικές του παραστάσεις και εμπειρίες είναι εκ των πραγμάτων περιορισμένες, σε αντίθεση με ένα παιδί μεγαλύτερης ηλικίας που η τοποθέτησή του σε μια οικογένεια εκτός των συνόρων της χώρας του θα μπορούσε να αποτελέσει έναν σημαντικό αποσταθεροποιητικό παράγοντα για την περαιτέρω ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

3.4. Η αρχή της παρεμπόδισης αρπαγής, πώλησης ή παράνομης διακίνησης του παιδιού

Η γενική αυτή αρχή μνημονεύεται επίσης στην τέταρτη παράγραφο του προοιμίου της Σύμβασης, ενώ αποτυπώνεται ρητά στο άρθρο 1β της Σύμβασης, που αναφέρεται στο αντικείμενό της, συνάγεται δε από το περιεχόμενο του άρθρου 8, που εστιάζει στην υποχρέωση των συμβαλλομένων κρατών για τη λήψη όλων των κατάλληλων μέτρων για την παρεμπόδιση του πορισμού αθέμιτου οικονομικού ή άλλου κέρδους σε σχέση με μια υιοθεσία και την αποτροπή κάθε πρακτικής αντίθετης προς τους σκοπούς της Σύμβασης. Η δυνατότητα ή υποχρέωση επιβολής ποινών για την παράβαση της εν λόγω αρχής δεν προβλέπεται στη Σύμβαση.

4. Πεδίο εφαρμογής (άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης)

Για την εφαρμογή της Σύμβασης πρέπει να υφίστανται οι παρακάτω προϋποθέσεις:

- Παιδί (κάτω των 18 ετών) με συνήθη διαμονή στο κράτος προέλευσης μετακινείται στο κράτος υποδοχής, ήτοι μόνιμης διαμονής των/του θετών /ου γονέων /α μετά την υιοθεσία.
- Δημιουργία μόνιμου δεσμού συγγένειας. Με την υιοθεσία δημιουργείται μόνιμη σχέση γονέα παιδιού μεταξύ των υιοθετούντων συζύγων ή ενός μόνο προσώπου και του υιοθετουμένου. Παρά την αναφορά στη Σύμβαση περί δημιουργίας μόνιμης σχέσης γονέα παιδιού, στη Σύμβαση (αρθ. 26 παρ.1) θίγονται κατά τρόπο έμμεσο και οι “ατελείς” υιοθεσίες, δηλαδή οι υιοθεσίες με τις οποίες δεν διακόπτεται ο νομικός δεσμός του υιοθετουμένου με τη φυσική του οικογένεια, οι οποίες προβλέπονται και σε διατάξεις οικογενειακού δικαίου ακόμα και χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν επικυρώσει τη Σύμβαση (Γαλλία, Βουλγαρία). Λόγω της κατά τα ανωτέρω δημιουργίας μόνιμης σχέσης μεταξύ γονέων και παιδιού δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης οι σχέσεις που δημιουργούνται με την τοποθέτηση του παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια, η επιμέλεια, η επιτροπεία ή ο θεσμός kafala του μουσουλμανικού δικαίου σύμφωνα με το οποίο απαγορεύεται η υιοθεσία.

Όπως προεκτέθηκε το ελληνικό δίκαιο αναγνωρίζει μόνο την πλήρη υιοθεσία (άρθρο 1561 ΑΚ). Ενώ η Νομολογία των ελληνικών Δικαστηρίων δεν δέχεται την αναγνώριση δεδικασμένου αλλοδαπών αποφάσεων ατελών υιοθεσιών ως αντίθετες στην Ελληνική δημόσια τάξη, εν τούτοις, σύμφωνα με το άρθρο 27 της Σύμβασης, υφίσταται η δυνατότητα μετατροπής μιας ατελούς στο κράτος προέλευσης υιοθεσίας σε πλήρη υιοθεσία στην Ελλάδα όταν αυτή είναι το κράτος υποδοχής.

Η Σύμβαση δεν καλύπτει μόνο τις υιοθεσίες που απαγγέλθηκαν με δικαστική απόφαση, αλλά και αυτές που τελέστηκαν με απόφαση διοικητικής αρχής εάν τούτο προβλέπεται από το δίκαιο του συγκεκριμένου κράτους τέλεσης της υιοθεσίας.

- Υιοθετούντες. Οι υιοθετούντες σύμφωνα με το άρθρο 2 της Σύμβασης μπορεί να είναι σύζυγοι ή ένα μόνο μεμονωμένο πρόσωπο (παντρεμένο ή ανύπαντρο), που έχει τη συνήθη διαμονή του στο κράτος υποδοχής, μπορεί δε να πραγματοποιηθεί είτε στο κράτος «υποδοχής» είτε στο κράτος «προέλευσης». Γενικά, προτιμάται η τοποθέτηση παιδιού σε συζύγους. Περί του αν το παιδί θα δοθεί σε ένα μόνο

πρόσωπο ή σε συζύγους κρίνουν οι Κεντρικές Αρχές του κράτους «προέλευσης» και «υποδοχής» με γνώμονα πάντα το βέλτιστο συμφέρον του τέκνου. Πάντως, οι διατάξεις της Σύμβασης αποκλείουν την τοποθέτηση του προς υιοθεσία παιδιού σε οικογένεια ομόφυλων ατόμων που ζουν σε ελεύθερη συμβίωση (που επιτρέπεται στην Ελλάδα σύμφωνα με το Ν. 4356/2015) ή σε γάμο (που δεν επιτρέπεται ακόμη στην Ελλάδα).

Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι με την υπ' αρ. 503/2020 απόφαση του Μονομελούς Εφετείου Αθηνών απορρίφθηκε τελεσίδικα αίτηση αναγνώρισης δεδικασμένου στην Ελλάδα απόφασης υιοθεσίας που τελέστηκε στις ΗΠΑ από ομόφυλο έγγαμο ζευγάρι ως αντιτιθέμενης στην ελληνική δημόσια τάξη και δη αντίθετης «σε κυριαρχικές κοινωνικές και ηθικές αρχές και αντιλήψεις που διέπουν στην παρούσα χρονική περίοδο τη ζωή και το βιοτικό ρυθμό της Ελλάδας». Η εν λόγω απόφαση δεν μνημονεύει καν τη Σύμβαση, παρόλο που τα εμπλεκόμενα κράτη (ΗΠΑ και Ελλάδα) την έχουν επικυρώσει.

- Μετακίνηση παιδιού. Στο πλαίσιο εφαρμογής της Σύμβασης δεν λαμβάνεται υπόψη το δικαίωμα της ιθαγένειας του παιδιού και των υποψηφίων θετών γονέων, αλλά η συνήθης διαμονή των μερών. Εν τούτοις για τη συμπλήρωση της σχετικής έκθεσης και τα θέματα κτήσης και απώλειας ιθαγένειας λαμβάνεται υπόψη το δικαίωμα της ιθαγένειας.

Ως εκ τούτου δεν εφαρμόζεται η Σύμβαση:

- α. Όταν οι θετοί γονείς και το παιδί έχουν τη συνήθη διαμονή τους στο ίδιο κράτος
- β. Όταν ένα από τα μέρη έχει συνήθη διαμονή σε μη συμβαλλόμενο κράτος (περιπτώσεις Αιθιοπίας, Ουγκάντας)

- Έννοια υιοθετούμενου: Ο υιοθετούμενος δεν θα πρέπει να έχει συμπληρώσει την ηλικία των 18 ετών μέχρι το χρονικό σημείο που οι Κεντρικές Αρχές των κρατών «προέλευσης» και «υποδοχής» συμφωνούν ότι η υιοθεσία μπορεί να προχωρήσει (άρθρο 2 σε συνδυασμό με άρθρο 17 γ της Σύμβασης).

5. Προϋποθέσεις διακρατικής υιοθεσίας κατά τη Σύμβαση της Χάγης 1993

I. Ουσιαστικές προϋποθέσεις (άρθρα 4 -5)

1. Ενέργειες κράτους «προέλευσης» (άρθρο 4)

Σύμφωνα με το άρθρο 4 της Σύμβασης οι υιοθεσίες που προβλέπονται από τη Σύμβαση δεν μπορούν να λάβουν χώρα παρά μόνο αν οι αρμόδιες αρχές :

- α. Έχουν αποφανθεί ότι το παιδί μπορεί να υιοθετηθεί,
- β. Έχουν διαπιστώσει, αφού εξάντλησαν δεόντως τις δυνατότητες τοποθέτησης του παιδιού μέσα στο κράτος προέλευσής του, ότι μια διακρατική υιοθεσία είναι προς το συμφέρον του (αρχή επικουρικότητας),
- γ. Έχουν εξασφαλίσει :
 - Την δέουσα ενημέρωση προσώπων, ιδρυμάτων και αρχών των οποίων η συναίνεση είναι αναγκαία για την υιοθεσία σχετικά με τις συνέπειες της συναίνεσής τους, ειδικότερα αν μια υιοθεσία έχει ως αποτέλεσμα τη διακοπή του νομικού δεσμού μεταξύ του παιδιού και της οικογένειας προέλευσής του. Την ελεύθερη συναίνεση προσώπων, ιδρυμάτων και αρχών, η οποία διατυπώνεται εγγράφως και σύμφωνα με τον προβλεπόμενο νομικό τύπο.
 - Ότι οι συναινέσεις δεν αποτελούν προϊόν πληρωμής ή αποζημίωσης και δεν έχουν ανακληθεί.
 - Ότι η συναίνεση της μητέρας –όπου απαιτείται– δόθηκε μετά τη γέννηση του παιδιού.
- δ. Έχουν εξασφαλίσει λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία και ωριμότητα παιδιού:
 - Ότι ζητήθηκε η γνώμη του και ενημερώθηκε δεόντως για τις συνέπειες της υιοθεσίας και της συναίνεσής του στην υιοθεσία όπου αυτή απαιτείται.
 - Ότι δόθηκε προσοχή σε επιθυμίες και τη γνώμη του παιδιού.
 - Ότι η συναίνεση του παιδιού (όπου απαιτείται) δόθηκε ελεύθερα σύμφωνα με τον προβλεπόμενο νομικό τύπο και διατυπώθηκε εγγράφως (αρχή παρεμπόδισης παράνομης διακίνησης παιδιών).
 - Η συναίνεση δεν αποτελεί προϊόν πληρωμής ή αποζημίωσης οποιουδήποτε είδους.

2. Ενέργειες κράτους «υποδοχής» (άρθρο 5)

Σύμφωνα με το άρθρο 5 της Σύμβασης οι υιοθεσίες που προβλέπονται από τη Σύμβαση δεν μπορούν να λάβουν χώρα παρά μόνο αν οι αρμόδιες αρχές έχουν:

- α. διαπιστώσει την καταλληλότητα και ικανότητα των μελλοντικών θετών γονέων να υιοθετήσουν,
- β. έχουν εξασφαλίσει ότι οι μελλοντικοί γονείς έχουν τύχει των κατάλληλων συμβουλών,
- γ. έχουν διαπιστώσει ότι στο παιδί δόθηκε ή θα δοθεί άδεια να εισέλθει και να διαμείνει στο κράτος αυτό μόνιμα (σε συνδυασμό με άρθρο 18 της Σύμβασης).

Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι οι ανωτέρω ουσιαστικές προϋποθέσεις των άρθρων 4 και 5 πρέπει υποχρεωτικά να τηρηθούν, και μάλιστα σωρευτικά, προκειμένου να προχωρήσει η υιοθεσία σύμφωνα με το άρθρο 17 γ της Σύμβασης. Αυτό δεν αποκλείει τα κράτη προέλευσης και υποδοχής να θέσουν και άλλες προϋποθέσεις για την πρόοδο της διαδικασίας υιοθεσίας.

II. Διαδικαστικές προϋποθέσεις (άρθρα 14-22)

1. Διαδικασία από το κράτος «υποδοχής» (άρθρα 14 - 15)

Σύμφωνα με το άρθρο 14 της Σύμβασης η αίτηση των επιθυμούντων να υιοθετήσουν παιδί του οποίου η συνήθης διαμονή είναι σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος υποβάλλεται υποχρεωτικά στην Κεντρική Αρχή Διακρατικών Υιοθεσιών του κράτους συνήθους διαμονής τους (κράτους υποδοχής). Μπορεί να υποβάλλεται και σε άλλες δημόσιες αρχές ή διαπιστευμένους οργανισμούς αν τούτο προβλέπεται από το δίκαιο του κράτους συνήθους διαμονής τους (άρθρο 22).

Στην περίπτωση της Ελλάδας σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 του ΠΔ 226/1999, όπως αυτό αντικαταστάθηκε από το άρθρο 22 του Ν. 4538/2018 όπως ερμηνεύεται και από την Εγκύκλιο ΥΠΕΚΑ Αριθ. Πρωτ. οικ. Δ11 53189/2249/2018: «Για τη διεξαγωγή της κοινωνικής έρευνας που προβλέπεται στο άρθρο 4 του ν. 2447/1996 για τις περιπτώσεις υιοθεσιών ανηλίκων στις οποίες είτε αυτοί είτε οι υποψήφιοι θετοί γονείς έχουν τη συνήθη διαμονή τους στο εξωτερικό (διακρατικές υιοθεσίες), καθώς και για τη διαμεσολάβηση προς πραγματοποίηση αυτών των υιοθεσιών όταν πρόκειται για ανηλίκους που έχουν υπό

την προστασία τους, αναγνωρίζονται ως εξειδικευμένες οι εξής υπηρεσίες:

- α. η Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας κάθε Περιφέρειας για τις Περιφερειακές Ενότητες που ανήκουν στη χωρική τους αρμοδιότητα. Ειδικά για την Περιφέρεια Αττικής, η Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας του Κεντρικού Τομέα και οι Διευθύνσεις Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας κάθε Περιφερειακής Ενότητας αυτής,
- β. ο Ελληνικός Κλάδος της Διεθνούς Κοινωνικής Υπηρεσίας, με έδρα την Αθήνα,
- γ. τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφερειών, όπως αυτά ορίζονται στην παρ. 3 του άρθρου 9 του Ν. 4109/2013, και τα Δημοτικά Βρεφοκομεία μόνο για τα παιδιά που έχουν υπό την προστασία τους και για τα οποία αποδεδειγμένα δεν μπορούν να υιοθετηθούν στο εσωτερικό της χώρας».

Η ανωτέρω εγκύκλιος που τιτλοφορείται *Διακρατικές Υιοθεσίες: Αναγνωρισμένες Υπηρεσίες-Δικαιολογητικά- Διαδικασίες* ορίζει αναλυτικά και τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για την κατάθεση αίτησης διακρατικής υιοθεσίας, καθώς και την ακολουθούμενη διαδικασία. Επίσης, ορίζει ότι σε περίπτωση που αρμόδια αρχή κράτους μέλους της Σύμβασης της Χάγης αποστέλλει στις ανωτέρω αναγνωρισμένες υπηρεσίες πρόταση για υιοθεσία παιδιού, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 16 της ως άνω Σύμβασης, η τελευταία οφείλει να επανελέγξει τους υποψήφιους θετούς γονείς τηρώντας την ως άνω περιγραφόμενη διαδικασία και να ενημερώσει την Κεντρική Υπηρεσία Διακρατικών Υιοθεσιών, προκειμένου η τελευταία να εκδώσει το Πιστοποιητικό του άρθρου 17 της ως άνω Σύμβασης. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δίνεται στη μελέτη και τον έλεγχο του κοινωνικού και ιατρικού ιστορικού του προς υιοθεσία παιδιού καθώς και στο εάν είναι νομικά ελεύθερο για υιοθεσία.

Από τη διάταξη του άρθρου 14 σε συνδυασμό και με το άρθρο 29 της Σύμβασης συνάγεται ότι οι υποψήφιοι θετοί γονείς δεν μπορούν να απευθυνθούν απευθείας στις αρχές του κράτους “προέλευσης” του παιδιού (άρθρο 14 και 29 ΔΣΧ) παρά μόνο μέσω της Κεντρικής Αρχής του κράτους συνήθους διαμονής τους.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 15 της Σύμβασης συντάσσεται από τη Κεντρική Αρχή του κράτους “υποδοχής” έκθεση ικανότητας και καταλληλότητας των υποψηφίων θετών γονέων να υιοθετήσουν. Η ανωτέρω έκθεση περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με την ταυτότητα, την ικανότητα και καταλληλότητα να υιοθετήσουν, την προσωπική τους κατάσταση, το οικογενειακό και ιατρικό τους ιστορικό, το κοινωνικό τους περιβάλλον, τους λόγους που τους ώθησαν να υιοθετήσουν, την ικανότητά τους να αναλάβουν μια

διακρατική υιοθεσία, καθώς επίσης και τα σχετικά με τα παιδιά για τα οποία αυτοί κρίνονται ικανοί να φροντίζουν. Η ανωτέρω έκθεση διαβιβάζεται στη συνέχεια από την Κεντρική Αρχή του κράτους υποδοχής στην Κεντρική Αρχή του κράτους «προέλευσης», στη δικαιοδοσία του οποίου ανήκει η επιλογή του παιδιού που θα δοθεί για υιοθεσία με βάση τα προγράμματα υιοθεσίας του, πληροφορίες που ανταλλάχθηκαν με το κράτος «υποδοχής» και τα υπόλοιπα συμβαλλόμενα κράτη και τις επιθυμίες των υποψηφίων θετών γονέων.

2. Διαδικασίες από το κράτος «προέλευσης» (άρθρο 16)

Αφού διαπιστωθεί από την Κεντρική Αρχή του κράτους «προέλευσης» ότι ένα παιδί μπορεί να υιοθετηθεί, συντάσσεται από αυτήν Έκθεση με πληροφορίες για την ταυτότητα του παιδιού, τη δυνατότητα υιοθεσίας, το κοινωνικό περιβάλλον, το οικογενειακό ή προσωπικό ιστορικό, το ιατρικό ιστορικό του παιδιού και της οικογένειάς του, καθώς επίσης και κάθε πληροφορία για τις ειδικές ανάγκες του. Επίσης, η Κεντρική Αρχή πρέπει να δώσει έμφαση στην ανατροφή του παιδιού καθώς και στο «εθνικό, θρησκευτικό και πολιτιστικό του υπόβαθρο» (άρθρο 16 π. 1β).

Στη Σύμβαση της Χάγης του 1993 αποφεύγεται η ρητή μνεία της δυνατότητας ή όχι υιοθέτησης παιδιού μουσουλμανικού θρησκευματος ή ορθότερα παιδιού του οποίου το δίκαιο της προσωπικής του κατάστασης δεν επιτρέπει ή δεν αναγνωρίζει τον θεσμό της υιοθεσίας. Τα μουσουλμανικά δίκαια γενικά απαγορεύουν την υιοθεσία με εξαίρεση αυτά της Τυνησίας (που επιτρέπουν την υιοθεσία μουσουλμάνου από μουσουλμάνο) και της Ινδονησίας, αλλά και της Τουρκίας που έχει επικυρώσει τη Σύμβαση. Πάντως, στην επεξηγηματική έκθεση που συνοδεύει το κείμενο της Σύμβασης μνημονεύεται η αρνητική διάθεση τόσο της Σύμβασης, όσο και της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού του 1989, περί χαρακτηρισμού ενός παιδιού ως κατάλληλου για υιοθεσία όταν η θρησκεία του το απαγορεύει ακόμα και όταν η συνήθης διαμονή του βρίσκεται σε κράτος που έχει επικυρώσει τη Σύμβαση. Πάντως, και η Νομολογία των ελληνικών Δικαστηρίων (Εφετείο Θράκης 356/1995) κρίνει ότι ο παράγοντας της διαφοράς του θρησκευματος δεν αποτελεί αυτοτελές εμπόδιο στην υιοθεσία ανηλίκων, αλλά επιβάλλεται να συνεκτιμάται πριν ληφθεί η απόφαση για την τέλεση της υιοθεσίας (σ.σ. Η ανωτέρω απόφαση έκρινε πάντως εθνική υιοθεσία και όχι διακρατική).

Η Κεντρική Αρχή του κράτους «προέλευσης» έχει την ευθύνη της εξασφάλισης των

συναινέσεων του άρθρου 4 της Σύμβασης (άρθρο 16 παρ. 1γ ΔΣΧ). Η ανωτέρω Κεντρική Αρχή προβαίνει στις σχετικές εκτιμήσεις της με βάση κυρίως τις εκθέσεις που αφορούν το παιδί και τους μελλοντικούς θετούς γονείς, ότι η προβλεπόμενη τοποθέτηση είναι προς το συμφέρον του παιδιού (αρ. 16 παρ. 1 δ) και στη συνέχεια διαβιβάζει στην Κεντρική Αρχή του κράτους «υποδοχής» την έκθεσή της για το παιδί, την απόδειξη ότι δόθηκαν οι αναγκαίες συναινέσεις και τους λόγους για την απόφασή της σχετικά με την τοποθέτηση, φροντίζοντας παράλληλα την μη αποκάλυψη ταυτοτήτων μητέρας και πατέρα αν απαγορεύεται αυτό από το κράτος «προέλευσης» (16 παρ. 2). Πάντως η επιβεβαίωση των προβλεπόμενων στις υποπαραγράφους α και δ του αρ.16 παρ. 1 της Σύμβασης μπορούν να δοθούν και από τις δημόσιες αρχές ή διαπιστευμένους οργανισμούς ή ακόμα και άτομα που προβλέπονται στη νομοθεσία του κράτους «προέλευσης» σύμφωνα με το άρθρο 22 της Σύμβασης, πάντα όμως υπό την εποπτεία της Κεντρικής Αρχής του κράτους αυτού.

3. Η Συμφωνία για την «τοποθέτηση» των παιδιών. Κοινές ενέργειες αμοτέρων των κρατών (άρθρα 17-20)

Σύμφωνα με το Άρθρο 17 η απόφαση «τοποθέτησης» ανήκει στο κράτος «προέλευσης». Οι προϋποθέσεις για την απόφαση της τοποθέτησης του παιδιού ρυθμίζονται από το άρθρο 17 της Σύμβασης.

α. Απόφαση για την «τοποθέτηση» του παιδιού (άρθρο 17)

Προϋποθέσεις:

- 1) Η εξασφάλιση της συναίνεσης των υποψηφίων θετών γονέων από την Κεντρική Αρχή του κράτους «προέλευσης».
- 2) Η έγκριση της απόφασης από την Κεντρική Αρχή του κράτους «υποδοχής» όταν αυτή απαιτείται από τη διαδικασία του κράτους αυτού ή από την Κεντρική Αρχή του κράτους «προέλευσης».
- 3) Η συμφωνία των Κεντρικών Αρχών αμοτέρων των κρατών ότι η υιοθεσία μπορεί να προχωρήσει.
- 4) Ο καθορισμός σύμφωνα με άρθρο 5 περί ικανότητας και καταλληλότητας των θετών γονέων για υιοθεσία και εξασφάλισης άδειας εισόδου και μόνιμης διαμονής του παιδιού στο κράτος «υποδοχής».

Είναι αδιάφορο αν η υιοθεσία θα λάβει χώρα στο κράτος «προέλευσης» ή στο κράτος

«υποδοχής». Με τη διάταξη του άρθρου 17 της Σύμβασης καθιερώνεται ουσιαστικά η υποχρέωση κάθε Κεντρικής Αρχής να εξασφαλίσει ότι οι κανόνες εσωτερικής έννομης τάξης της και του Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου του κράτους της δεν θα δημιουργήσουν νομικά ή οποιαδήποτε άλλα εμπόδια για τη συνέχιση και ολοκλήρωση της υιοθεσίας.

β. Μεταφορά του παιδιού στο κράτος «υποδοχής» (άρθρα 18 -20)

Η εξασφάλιση αδειών εξόδου από κράτος «προέλευσης» και εισόδου σε κράτος «υποδοχής» (visa) ρυθμίζονται από το δίκαιο κάθε κράτους (εσωτερικό δίκαιο) και χορηγούνται αν η εν λόγω άδεια είναι απαραίτητη. Η έκδοση άδειας εισόδου (visa) στην Ελλάδα για το υιοθετούμενο που υιοθετείται στο εξωτερικό προβλέπεται (όχι φυσικά από χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης οπότε δεν απαιτείται άδεια εισόδου). Με την υπουργική απόφαση οικ.30651/2014 (ΦΕΚ Β'1453/2014) στο άρθρο 1 παραγ.2 β προβλέπεται η δυνατότητα χορήγησης θεώρησης εισόδου – άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους σε ανηλίκους για τους οποίους είναι εκκρεμής η διαδικασία αναγνώρισης της υιοθεσίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 18 της Σύμβασης η λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων προκειμένου να εξασφαλιστεί η άδεια εξόδου του παιδιού από το κράτος «προέλευσης» και εισόδου του στο κράτος «υποδοχής», ώστε να κατοικήσει σε αυτό μόνιμα, ανατίθεται στις Κεντρικές Αρχές αμφοτέρων των κρατών.

Σύμφωνα με το άρθρο 19 της Σύμβασης η μεταφορά του παιδιού στο κράτος υποδοχής είναι αδύνατο να πραγματοποιηθεί σε περίπτωση μη πλήρωσης των προϋποθέσεων του άρθρου 17, ενώ οι Κεντρικές Αρχές αμφοτέρων των κρατών εξασφαλίζουν ώστε η μεταφορά αυτή να πραγματοποιηθεί με κάθε ασφάλεια, με κατάλληλες συνθήκες και, ει δυνατόν, με τη συνοδεία των υποψηφίων ή ήδη θετών γονέων (άρθρο 19, παρ.2). Αν δεν πραγματοποιηθεί η μεταφορά επιστρέφονται οι εκθέσεις των άρθρων 15 και 16 της Σύμβασης στις Αρχές που τις απέστειλαν (άρθρο 19, παρ. 3). Στην περίπτωση άλλωστε της Ευρωπαϊκής Ένωσης η εν λόγω διάταξη συνάδει με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 20 της Σύμβασης καθιερώνεται η υποχρέωση αλληλοενημέρωσης των Κεντρικών Αρχών σχετικά με την πρόοδο της υιοθεσίας και τα μέτρα που λαμβάνονται για την ολοκλήρωσή της καθώς επίσης και σχετικά με την έκβαση της «δοκιμαστικής περιόδου» εφόσον φυσικά απαιτείται μια τέτοια.

γ. Ακύρωση της «τοποθέτησης» (άρθρο 21)

Η διάταξη αφορά μέτρα του κράτους «υποδοχής» μετά την «τοποθέτηση» σε αυτό του παιδιού και μη πραγματοποίηση της υιοθεσίας στο κράτος αυτό όπου λαμβάνει χώρα η τελική απόφαση για υιοθεσία.

Η Κεντρική Αρχή του κράτους «υποδοχής» έχει την ευθύνη της λήψης όλων των αναγκαίων μέτρων για την προστασία του παιδιού όπως :

- α. αφαίρεσης του παιδιού από υποψήφιους θετούς γονείς και ρύθμιση της προσωρινής επιμέλειας του.
- β. τοποθέτησης του παιδιού σε άλλη οικογένεια του κράτους «υποδοχής» σε συνεργασία με την Κεντρική Αρχή του κράτους «προέλευσης» με την προοπτική της υιοθεσίας του. Στην περίπτωση αυτή θεωρείται ότι το παιδί βρίσκεται σε «αιωρούμενη κατάσταση» και εν προκειμένω (μετά από πρόταση της Διεθνούς Κοινωνικής Υπηρεσίας) θεσπίστηκε στο άρθρο 21 παρ. 1 β' εδάφιο της Σύμβασης η δυνατότητα ύπαρξης στο πρόσωπο του παιδιού «εναλλακτικής μακροπρόθεσμης επιμέλειας» μέχρι να τελεσφορήσει η νέα προσπάθεια «τοποθέτησης» του παιδιού.
- γ. Με τη παρ. 1 γ του άρθρου 21 της Σύμβασης προβλέπεται η επιστροφή στο κράτος «προέλευσης» ως έσχατη λύση εφόσον αυτό επιβάλλεται από το συμφέρον του. Πάντως, σε κάθε περίπτωση ζητείται η γνώμη και η συναίνεση του παιδιού αν η ηλικία και η ωριμότητά του το επιτρέπουν.

4. Ανάθεση λειτουργιών

A. Κεντρικές Αρχές: υποχρεώσεις, λειτουργίες και αρμοδιότητες

Η Σύμβαση, όπως προεκτέθηκε, (άρθρο 6), στο πλαίσιο ενίσχυσης της διακρατικής συνεργασίας με κύριο γνώμονα το συμφέρον του παιδιού θεσμοθετεί την υποχρέωση εγκαθίδρυσης αρμόδιας Κεντρικής Αρχής σε καθένα από τα συμβαλλόμενα κράτη. Οι υποχρεώσεις, λειτουργίες και αρμοδιότητες των Κεντρικών Αρχών ρυθμίζονται στα άρθρα 7, 8 και 9 της Σύμβασης.

B. Άλλες δημόσιες αρχές – Διαπιστευμένοι οργανισμοί – Ανεξάρτητα όργανα

Σύμφωνα με το άρθρο 8 της Σύμβασης παρέχεται η δυνατότητα ανάθεσης της

συνδρομής στο έργο των Κεντρικών Αρχών για μεν τις λειτουργίες των άρθρων 8 και 9 σε άλλες δημόσιες υπηρεσίες, για δε τις λειτουργίες του άρθρου 9 σε διαπιστευμένους από τα συμβαλλόμενα κράτη οργανισμούς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (άρθρα 10,11,12,13) ή ακόμα και σε ανεξάρτητα μη διαπιστευμένα όργανα (νομικά και φυσικά πρόσωπα) (άρθρα 22, 32), τα οποία μπορούν να αμείβονται, πρέπει όμως, όπως και οι διαπιστευμένοι οργανισμοί, να έχουν επαγγελματική ικανότητα και να μην αποκομίζουν αθέμιτο οικονομικό όφελος. Οι υιοθεσίες στις οποίες μεσολαβούν χαρακτηρίζονται ως «ανεξάρτητες» ή «ιδιωτικές». Σε αυτές περιλαμβάνονται και εκείνες οι υιοθεσίες που οι υποψήφιοι θετοί γονείς προσπαθούν μόνοι τους να βρουν παιδί για υιοθεσία, ενώ η σύστασή τους πρέπει να επιτρέπεται από τη νομοθεσία του συμβαλλόμενου κράτους (π.χ. Η.Π.Α), μπορούν δε να κάνουν όλες τις ενέργειες και λειτουργίες εκτός από την παραλαβή της αίτησης για υιοθεσία (άρθρο 14).

Η Ελλάδα, αφού προέβη σε σχετική δήλωση στο θεματοφύλακα της Σύμβασης και με βάση το άρθρο 3 παράγραφος 2 του Ν. 3765/2009, απαγορεύει ρητά την εμπλοκή ανεξάρτητων οργάνων (νομικά και φυσικά πρόσωπα) κατά τη διαδικασία τέλεσης της υιοθεσίας.

5. Αναγνώριση διακρατικής υιοθεσίας σύμφωνα με τη ΔΣΧ 1993

1. Πιστοποίηση-αναγνώριση της υιοθεσίας (άρθρο 23)

Σύμφωνα με το άρθρο 23 της Σύμβασης, προϋπόθεση αναγνώρισης της απόφασης υιοθεσίας από την αρμόδια αρχή του συμβαλλόμενου κράτους είναι η πιστοποίηση ότι η υιοθεσία έγινε σύμφωνα με τα όσα προβλέπει η Σύμβαση. Ειδικότερα, η υιοθεσία που πιστοποιήθηκε από την αρμόδια αρχή συμβαλλόμενου κράτους (συνήθως δικαστική αρχή) ότι έγινε σύμφωνα με τη Σύμβαση αναγνωρίζεται ως νόμιμη στα άλλα συμβαλλόμενα κράτη. Η πιστοποίηση προσδιορίζει τότε και από ποιον δόθηκαν οι συμφωνίες του άρθρου 17 γ.

2. Άρνηση αναγνώρισης λόγω προσβολής δημόσιας τάξης (άρθρο 24)

Σύμφωνα με το άρθρο 24 της Συνθήκης «η αναγνώριση μιας υιοθεσίας δεν μπορεί να απορριφθεί σε ένα συμβαλλόμενο κράτος παρά μόνον εάν η υιοθεσία είναι προδήλως αντίθετη προς τη δημόσια τάξη αυτού, λαμβανομένου υπόψη του συμφέροντος του

παιδιού». Ειδικότερα, σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο, η «δημόσια τάξη», στην οποία υπάγονται και τα χρηστά ήθη, λαμβάνεται με την έννοια του άρθρου 33 ΑΚ και αποτελείται από θεμελιώδεις κανόνες και αρχές που κρατούν κατά ορισμένο χρόνο στη χώρα και απηχούν τις κοινωνικές, οικονομικές, πολιτειακές, πολιτικές, θρησκευτικές, ηθικές και άλλες αντιλήψεις, οι οποίες διέπουν τον βιοτικό ρυθμό αυτής και αποτελούν το φράγμα εφαρμογής στην ημεδαπή και τίτλων αλλοδαπού δικαίου που μπορεί να προξενήσει διαταραχή στον ρυθμό αυτό που κυριαρχεί στη χώρα και διέπεται από τις αρχές αυτές. Εξάλλου οι διατάξεις που εκφράζουν τις θεμελιώδεις αρχές που διέπουν το βιοτικό ρυθμό της χώρας είναι και η έκφραση της με την ως άνω έννοια διεθνούς δημόσιας τάξης, γι' αυτό και η προς αυτές αντίθεση αλλοδαπού δικαίου δεν συγχωρεί την εφαρμογή του τελευταίου, η οποία θα έχει ως συνέπεια τη μερική ή ολική διαταραχή της πολιτειακής έννομης τάξης.

Ενδεικτικά, έχει κριθεί από τα ελληνικά δικαστήρια ότι η αναγνώριση απόφασης απλής (ατελούς) υιοθεσίας αντίκειται στην ελληνική δημόσια τάξη, όχι όμως και η υπέρβαση του ανώτατου θεσπιζόμενου ορίου διαφοράς ηλικίας υιοθετούντων και υιοθετουμένου. Επίσης έχει απορριφθεί από τα ελληνικά δικαστήρια ως αντίθετη στη δημόσια τάξη αίτηση αναγνώρισης δεδικασμένου στην Ελλάδα απόφασης δικαστηρίου των ΗΠΑ περί υιοθεσίας ενηλίκου από επίσκοπο της ορθόδοξης εκκλησίας (η οποία όμως ανατράπηκε από απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου), καθώς και η αίτηση αναγνώρισης δεδικασμένου στην Ελλάδα απόφασης υιοθεσίας δικαστηρίου του Βελγίου από ομόφυλο παντρεμένο ζευγάρι Βέλγων.

Επιπλέον, πρέπει να επισημανθεί ότι τα ζητήματα σχετικά με ακύρωση, προσβολή ή ανάκληση της υιοθεσίας δεν αντιμετωπίζονται από τη Σύμβαση αλλά από το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο κάθε συμβαλλόμενου κράτους.

3. Αποτελέσματα αναγνώρισης υιοθεσίας. Ειδικές ρυθμίσεις (άρθρα 26-27)

Σύμφωνα με το άρθρο 26 της Σύμβασης, η αναγνώριση μιας υιοθεσίας περιλαμβάνει την αναγνώριση: (α) της νομικής σχέσης γονέα παιδιού μεταξύ υιοθετούντων και υιοθετουμένου, (β) της γονικής μέριμνας των θετών γονέων για το παιδί, (γ) της παύσης του προϋφιστάμενου νομικού δεσμού μεταξύ του παιδιού και της μητέρας και του πατέρα του, εφόσον η υιοθεσία επιφέρει αυτό το αποτέλεσμα στο Συμβαλλόμενο Κράτος όπου αυτή πραγματοποιήθηκε.

Στην περίπτωση που η υιοθεσία έχει ως αποτέλεσμα την παύση του προϋπάρχοντος

νομικού δεσμού γονέα-παιδιού, το παιδί θα απολαμβάνει στο Κράτος υποδοχής (και σε οποιοδήποτε άλλο Συμβαλλόμενο Κράτος όπου αναγνωρίζεται η υιοθεσία), δικαιώματα ισοδύναμα με αυτά που προκύπτουν από υιοθεσίες που επιφέρουν αυτό το αποτέλεσμα σε καθένα από τα κράτη αυτά.

Οι προηγούμενες παράγραφοι δεν αποκλείουν την εφαρμογή οποιασδήποτε διάταξης που ισχύει στο Συμβαλλόμενο Κράτος που αναγνωρίζει την υιοθεσία και η οποία είναι περισσότερο ευνοϊκή για το παιδί.

4. Λοιπές διατάξεις ΔΣΧ 1993. Γενικές παρατηρήσεις (άρθρα 28-33)

1) Ο σεβασμός των νόμων του κράτους «προέλευσης»

Με το άρθρο 28 της Σύμβασης προβλέπεται ρητά ότι η Σύμβαση δεν θίγει τους νόμους του κράτους «προέλευσης», οι οποίοι επιτάσσουν να πραγματοποιείται στο εν λόγω κράτος η υιοθεσία ενός παιδιού που έχει τη συνήθη διαμονή του εντός αυτού του κράτους ή οι οποίοι απαγορεύουν την τοποθέτηση του παιδιού ή τη μεταφορά του στο κράτος «υποδοχής» πριν από την υιοθεσία.

Με την ανωτέρω διάταξη ουσιαστικά αναγνωρίζεται στο νομοθέτη του κράτους «προέλευσης» η νομική δυνατότητα επιβολής της πραγματοποίησης της διακρατικής υιοθεσίας στο κράτος αυτό και με βάση τους νόμους του. Με τη διάταξη αυτή αποτράπηκε η επιβολή υποχρέωσης ενός κράτους «προέλευσης» να επιτρέψει τη μετακίνηση παιδιών προς υιοθεσία από την επικράτειά του στο κράτος «υποδοχής» πριν την ολοκλήρωση της διαδικασίας υιοθεσίας, εφόσον αυτό απαγορεύεται ρητά από την εθνική νομοθεσία του κράτους «προέλευσης».

2) Απαγόρευση επαφής μελλοντικών θετών γονέων με βιολογική οικογένεια υιοθετουμένου

Με το άρθρο 29 προβλέπεται (με τις αναφερόμενες στην ανωτέρω διάταξη εξαιρέσεις) η απαγόρευση της επαφής των μελλοντικών θετών γονέων με τους βιολογικούς γονείς ή με τα πρόσωπα που έχουν την επιμέλεια του παιδιού που θα υιοθετήσουν.

3) Πληροφορίες και Προσωπικά Δεδομένα (άρθρα 30 και 31)

Συσχέτιση με εθνικό δίκαιο

Με τα άρθρα 30 και 31 της Συνθήκης ορίζονται οι υποχρεώσεις των συμβαλλομένων κρατών για τη διαφύλαξη των πληροφοριών που κατέχουν σχετικά με τους εμπλεκόμενους

στη διαδικασία της υιοθεσίας (θετούς γονείς και τέκνα) και τη διασφάλιση της πρόσβασης στις πληροφορίες αυτές (άρθρο 30), καθώς και την απαγόρευση χρησιμοποίησης των εν λόγω πληροφοριών παρά μόνο για τους σκοπούς για τους οποίους συνελέγησαν ή μεταβιβάστηκαν (άρθρο 31).

Με τη διάταξη του άρθρου 30 ρυθμίζονται τα θέματα συλλογής και διαφύλαξης όλων των πληροφοριών σχετικά με την καταγωγή των παιδιών και τις «ρίζες» του, την ταυτότητα των γονέων του και το ιστορικό της οικογενείας του, καθώς επίσης και το ιατρικό ιστορικό και τη δυνατότητα πρόσβασης του παιδιού στις πληροφορίες αυτές. Η δυνατότητα άλλωστε αυτή προβλέπεται ρητά και στο άρθρο 7 της Διεθνούς Σύμβασης του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού (Νόμος 2101/1992). Ιδιαίτερη σημασία έχει η μνεία στην παράγραφο 2 του ανωτέρω άρθρου ότι η πρόσβαση του παιδιού ή του εκπροσώπου τους στις εν λόγω πληροφορίες πρέπει να παρέχεται υπό την κατάλληλη καθοδήγηση και στο μέτρο που αυτό επιτρέπεται από τη Νομοθεσία του κράτους.

Με τη διάταξη του άρθρου 31 προβλέπονται τα εξής: *«Με την επιφύλαξη του άρθρου 30, προσωπικά δεδομένα που συλλέγονται ή διαβιβάζονται σύμφωνα με τη Σύμβαση και ειδικότερα, δεδομένα που προβλέπονται στα άρθρα 15 και 16, χρησιμοποιούνται μόνο για τους σκοπούς για τους οποίους συνελέγησαν ή διαβιβάστηκαν».*

Από την πλευρά του εθνικού δικαίου ο απόρρητος χαρακτήρας της υιοθεσίας ανηλίκων καθιερώθηκε με βάση τις διατάξεις των άρθρων 1559 ΑΚ, 8 και 9 του Ν.2447/1996, οι οποίες είναι εξάλλου σύμφωνες και με τις διατάξεις του άρθρου 20, παρ. 2 και 4 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης περί υιοθεσίας ανηλίκων. Μάλιστα το άρθρο 8 του Ν. 2447/1996 περιλαμβάνει ειδικές εγγυήσεις ώστε να διασφαλίζεται η μυστικότητα της υιοθεσίας τόσο κατά τη διάρκεια της σχετικής διαδικασίας, όσο και μετά την απαγγελία της. Καθιερώνεται, επιπλέον, και ειδική υποχρέωση εχεμύθειας ως προς την υιοθεσία ανηλίκων, για κάθε δημόσιο λειτουργό ή υπάλληλο που έλαβε γνώση αυτής (άρθρο 9 του ίδιου νόμου).

Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στην Ελλάδα ρυθμιζόταν κατά το χρόνο επικύρωσης της Σύμβασης από τη χώρα μας (2009) από τις διατάξεις του νόμου 2472/1997. Σύμφωνα με τα άρθρα 2 και 4 του νόμου αυτού, η υιοθεσία αποτελεί προσωπικό δεδομένο, που η ανακοίνωσή του σε τρίτους, χωρίς τη συναίνεση του υιοθετηθέντος, απαγορεύεται, εκτός αν συντρέχουν οι όροι του άρθρου 5, παρ.2 του ανωτέρω νόμου.

Έχει κριθεί από την Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων ότι καίτοι η αναγραφή της υιοθεσίας, ως τρόπου κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας, στα οικεία βιβλία των

Δημοτολογίων είναι αναγκαία για την τήρηση του νόμου (Κ.Ε.Ι.). Εν τούτοις, τόσο τα πιστοποιητικά οικογενειακής κατάστασης που εκδίδουν οι Δήμοι για μεταδημότευση, όσο και τα πιστοποιητικά ελληνικής ιθαγένειας, που επίσης εκδίδουν, δεν επιτρέπεται να αναφέρουν, ούτε αμέσως ούτε εμμέσως, το γεγονός της υιοθεσίας ανηλίκου. Η ενημέρωση του βιβλίου των δημοτολογίων θα γίνεται υπηρεσιακώς με απόρρητη αλληλογραφία των δύο Δήμων.

Επίσης, με την υπ' αριθ. 52/2002 απόφαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα αποφασίστηκε να μην αναγράφεται στο Πιστοποιητικό γεννήσεως, που εκδίδουν οι Δήμοι, το άρθρο του νόμου με βάση το οποίο το θετό τέκνο αποκτά την ελληνική ιθαγένεια καθότι η εν λόγω αναγραφή παραβιάζει το απόρρητο της υιοθεσίας και αντιβαίνει τόσο στα άρθρα 8 και 9 του νόμου 2447/1996, όσο και στα άρθρα 2 και 4 του νόμου 2472/1997 καθότι με αυτή αποκαλύπτεται εμμέσως η ιδιότητα του τέκνου ως υιοθετημένου.

Στη συνέχεια, μετά την ψήφιση και έναρξη ισχύος του νόμου 4538/2018 (15/5/2018), τέθηκε σε ισχύ ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2016/679 (GDPR), με τον οποίο εναρμονίστηκε και η εθνική νομοθεσία με τις διατάξεις του ν. 4624/2019 στο άρθρο 9, του οποίου ορίζονται οι απαγορεύσεις δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και οι εξαιρέσεις τους.

4) Αθέμιτα οικονομικά μέσα και δαπάνες (άρθρο 32)

Σύμφωνα με το άρθρο 32, το περιεχόμενο του οποίου ταυτίζεται ακριβώς με αυτό του άρθρου 21 Δ της Διεθνούς Σύμβασης ΟΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού του 1989 καθιερώνεται η απαγόρευση αποκομιδής αθέμιτου οικονομικού ή άλλου κέρδους από μία δραστηριότητα που σχετίζεται με διακρατική υιοθεσία, η δυνατότητα καταβολής μόνο έξοδα και δαπανών, περιλαμβανομένων εύλογων επαγγελματικών αμοιβών προσώπων που αναμιγνύονται στην υιοθεσία, καθώς και η απαγόρευση είσπραξης από διευθυντές, διοικητές και υπαλλήλους οργανισμών που εμπλέκονται σε μία υιοθεσία αποδοχών, οι οποίες είναι αδικαιολόγητα υψηλές σε σχέση με τις παρασχεθείσες υπηρεσίες.

5) Οι λοιπές γενικές διατάξεις της Σύμβασης (άρθρα 33- 42). Τελικές διατάξεις της Σύμβασης (άρθρα 43-48).

Με το άρθρο 33 της Σύμβασης καθιερώνεται η υποχρέωση ενημέρωσης της Κεντρικής Αρχής του κράτους της από κάθε αρχή που αντιλαμβάνεται παραβίαση διατάξεων της Σύμβασης ή ύπαρξη σοβαρού κινδύνου να μην γίνει αυτή σεβαστή, καθώς και η ευθύνη

της Κεντρικής Αρχής για την εξασφάλιση της λήψης των κατάλληλων μέτρων.

Το άρθρο 34 της Σύμβασης αναφέρεται στη μετάφραση και επικύρωση των εγγράφων που εκδίδονται και τηρούνται κατά τη διάρκεια μιας διακρατικής υιοθεσίας. Εδώ πρέπει να γίνει ειδική μνεία ότι εάν τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν επικυρώσει τη Διεθνή Σύμβαση της Χάγης του 1961 σχετικά με την υποχρέωση επικύρωσης των αλλοδαπών δημοσίων εγγράφων (όπως η Ελλάδα με το Νόμο 1497/84) ισχύουν οι διατάξεις της, δηλαδή θεωρούνται τα έγγραφα της διακρατικής υιοθεσίας που προβλέπει η σύμβαση αυτή (APOSTILE), ενώ με τα λοιπά άρθρα ρυθμίζονται οι διαδικασίες εφαρμογής της Σύμβασης, σε σχέση με τη νομοθεσία των συμβαλλομένων κρατών, η δυνατότητα σύναψης διακρατικών συμφωνιών και η παρακολούθηση της εφαρμογής της καθώς και οι διαδικασίες υπογραφής, προσχώρησης, δηλώσεων, έναρξη ισχύος, καταγγελία της Σύμβασης καθώς και υποχρεώσεις του θεματοφύλακα της Σύμβασης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ.: Η διακρατική υιοθεσία στην Ευρωπαϊκή Ένωση –

Διεθνείς Συμβάσεις στις Διακρατικές Υιοθεσίες

1. Όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν εθνικές νομοθετικές διατάξεις σχετικές με την υιοθεσία, αλλά και την αναγνώριση του δεδικασμένου αλλοδαπών δικαστικών αποφάσεων. Παρόλα αυτά οι νομικές αυτές διαδικασίες διαφέρουν σημαντικά από κράτος σε κράτος και παρά το γεγονός ότι όλα τα κράτη μέλη έχουν επικυρώσει τη Σύμβαση της Χάγης του 1993.

Έχοντας υπόψη τις σχετικές διατάξεις της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τη Σύμβαση της Χάγης του 1993 και έχοντας ασχοληθεί και στο παρελθόν με το ζήτημα των διακρατικών υιοθεσιών (ψήφισμα ΕΚ 1/12/2015), το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με το ψήφισμα της 2ας Φεβρουαρίου 2017 (2018/C252/02) πρότεινε τη θέσπιση Κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με την αυτόματα (υπό προϋποθέσεις) αναγνώριση αποφάσεων υιοθεσίας που εκδόθηκαν σε ένα κράτος μέλος με βάση οποιαδήποτε διαδικασία πέραν της διαδικασίας που προβλέπεται από τη Σύμβαση της Χάγης. Το ανωτέρω σχέδιο Κανονισμού δεν έχει εγκριθεί ακόμα από τα υπόλοιπα όργανα της Ένωσης.

Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι ακόμα και σε περιπτώσεις μη ύπαρξης υιοθεσίας αλλά καθεστώτος αναδοχής, έχει κριθεί από τη Νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (απόφαση ΔΕΕ της 26/3/2019 επί της υπόθεσης C-129/18 (SM κατά HB) ότι η ευρωπαϊκή νομοθεσία σε περίπτωση κηδεμονίας ή αναδοχής ανηλίκου από πολίτη της

Ευρωπαϊκής Ένωσης παρέχει το πλαίσιο για διευκόλυνση εισόδου και διαμονή του παιδιού αυτού σε κράτος μέλος της Ένωσης ως άλλου μέλους της οικογένειας πολίτη της Ένωσης στο πλαίσιο εφαρμογής κυρίως της αρχής του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού.

2. Πέραν της αρχής του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού, άλλες γενικές αρχές της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού καθοδηγούν και διέπουν την εφαρμογή της στο πλαίσιο της υιοθεσίας: απαγόρευση διακρίσεων, δικαίωμα στη ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξη και σεβασμός των απόψεων των παιδιών (Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Άρθρα 2,3,6 και 12). Βλέπε επίσης, Ηνωμένα Έθνη, Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού, (2010), ειδικές κατευθυντήριες γραμμές Ευρωπαϊκή Σύμβαση περί της Υιοθεσίας Παιδιών (αναθεωρημένη), Σειρά Συνθηκών Συμβουλίου της Ευρώπης, CETS Αριθ. 202, 2008.

Εκτός των ανωτέρω, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει ασχοληθεί με διακρατικές υιοθεσίες εξετάζοντάς τες υπό το πρίσμα των διατάξεων των άρθρων 8 και 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (που έχει κυρωθεί στην Ελλάδα με το Ν.Δ. 53 της 19/20 Σεπτεμβρίου 1974), δηλαδή της προστασίας των δικαιωμάτων του σεβασμού της οικογενειακής ζωής και της απαγόρευσης των διακρίσεων (αποφάσεις N-G κατά Ελλάδας 2011, W κατά Λουξεμβούργου 2007, H. Κατά Γαλλίας 2012, L και λοιπών κατά Βελγίου 2014, AH και λοιπών κατά Ρωσίας 2017, GM κατά Ιταλίας 2021).

Επίσης η Ευρωπαϊκή Σύμβαση περί της Υιοθεσίας Παιδιών (αναθεωρημένη), η οποία άνοιξε προς υπογραφή το 2008 και τέθηκε σε ισχύ το 2011, ορίζει ότι η αρμόδια αρχή δεν πρέπει να εγκρίνει την υιοθεσία «χωρίς τη συγκατάθεση του παιδιού όταν θεωρείται εκ του νόμου ότι διαθέτει επαρκή αντίληψη». Επίσης, όταν το παιδί δεν θεωρείται ότι διαθέτει επαρκή αντίληψη, «στον βαθμό του δυνατού, θα ζητείται η γνώμη του και θα λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις και οι επιθυμίες του ανάλογα με τον βαθμό ωριμότητάς του». Τα ανωτέρω δέχεται και πρόσφατη Νομολογία των ελληνικών Δικαστηρίων (Μονομελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης 2108/2021).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε.: Η Αναγνώριση του Δεδικασμένου Αλλοδαπών Αποφάσεων

Διακρατικών Υιοθεσιών - Νομολογία των Ελληνικών Δικαστηρίων

1. Σχετικές Διατάξεις του ΚΠολΔ

Σύμφωνα με το άρθρο 323 ΚΠολΔ «Με την επιφύλαξη αυτών που ορίζουν διεθνείς συμβάσεις, απόφαση αλλοδαπού πολιτικού δικαστηρίου ισχύει και αποτελεί Δεδικασμένο

στην Ελλάδα χωρίς άλλη διαδικασία εφόσον: (1) αποτελεί δεδικασμένο σύμφωνα με το δίκαιο του τόπου όπου εκδόθηκε, (2) η υπόθεση κατά τις διατάξεις του ελληνικού δικαίου υπαγόταν στη δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους στο οποίο ανήκει το δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση, (3) ο διάδικος που νικήθηκε δεν στερήθηκε το δικαίωμα της υπεράσπισης και γενικά της συμμετοχής στη δίκη, εκτός αν η στέρηση έγινε σύμφωνα με διάταξη που ισχύει και για τους υπηκόους του κράτους στο οποίο ανήκει το δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση, (4) δεν είναι αντίθετη προς απόφαση ελληνικού δικαστηρίου που εκδόθηκε στην ίδια υπόθεση και αποτελεί δεδικασμένο για τους διαδίκους μεταξύ των οποίων εκδόθηκε η απόφαση του αλλοδαπού δικαστηρίου και (5) δεν είναι αντίθετη προς τα χρηστά ήθη ή προς τη δημόσια τάξη».

Σύμφωνα με τη διάταξη του 780 ΚΠολΔ «Με την επιφύλαξη αυτών που ορίζουν διεθνείς συμβάσεις, απόφαση αλλοδαπού δικαστηρίου έχει στην Ελλάδα, χωρίς άλλη διαδικασία, την ισχύ που της αναγνωρίζει το δίκαιο του κράτους του δικαστηρίου που την εξέδωσε, εφόσον συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις: (1) αν η απόφαση εφάρμοσε τον ουσιαστικό νόμο που έπρεπε να εφαρμοστεί κατά το ελληνικό δίκαιο και εκδόθηκε από δικαστήριο που έχει δικαιοδοσία κατά το δίκαιο της πολιτείας της οποίας τον ουσιαστικό νόμο εφάρμοσε και (2) αν δεν είναι αντίθετη προς τα χρηστά ήθη ή προς τη δημόσια τάξη».

Επίσης, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 905 ΚΠολΔ ορίζεται: «1. Με επιφύλαξη αυτών που ορίζουν διεθνείς συμβάσεις και κανονισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να γίνει στην Ελλάδα αναγκαστική εκτέλεση βασισμένη σε αλλοδαπό τίτλο από τότε που θα τον κηρύξει εκτελεστό απόφαση του μονομελούς πρωτοδικείου της περιφέρειας όπου βρίσκεται η κατοικία και, αν δεν έχει κατοικία, η διαμονή του οφειλέτη και, αν δεν έχει ούτε διαμονή, του μονομελούς πρωτοδικείου της πρωτεύουσας του Κράτους. Το μονομελές πρωτοδικείο δικάζει κατά τη διαδικασία των άρθρων 740 έως 781.

- α. Το μονομελές πρωτοδικείο κηρύσσει εκτελεστό τον αλλοδαπό τίτλο, εφόσον είναι εκτελεστός κατά το δίκαιο του τόπου όπου εκδόθηκε και δεν είναι αντίθετος προς τα χρηστά ήθη ή προς τη δημόσια τάξη.
- β. Αν ο αλλοδαπός τίτλος είναι δικαστική απόφαση, για να κηρυχθεί εκτελεστός πρέπει να συντρέχουν και οι όροι του άρθρου 323 αριθ. 2 έως 5.
- γ. Οι διατάξεις των παραγράφων 1 έως 3 εφαρμόζονται και για την αναγνώριση δεδικασμένου από απόφαση αλλοδαπού δικαστηρίου που αφορά την προσωπική κατάσταση».

2. Η σχετική Νομολογία των Ελληνικών Δικαστηρίων στις Διακρατικές Υιοθεσίες

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία τόσο της Κεντρικής Αρχής Διακρατικών Υιοθεσιών όσο και του Ελληνικού Κλάδου της Διεθνούς Κοινωνικής Υπηρεσίας, η συντριπτική πλειονότητα των διακρατικών υιοθεσιών κυρίως παιδιών από κράτος «προέλευσης» μη συμβαλλόμενο στη Διεθνή Σύμβαση της Χάγης του 1993 τελέστηκε με δικαστικές αποφάσεις αλλοδαπών δικαστηρίων, των οποίων το *δεδικασμένο* αναγνωρίστηκε στην Ελλάδα με αντίστοιχες τελεσίδικες αποφάσεις των ελληνικών δικαστηρίων που εκδόθηκαν σύμφωνα με τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, στην οποία εφαρμόζεται το ανακριτικό σύστημα, δηλαδή δίνεται η δυνατότητα στο Δικαστή να λάβει υπόψη του και αποδεικτικά μέσα ακόμα και όταν αυτά δεν πληρούν τους όρους του νόμου ή δεν έχουν προταθεί από τους αιτούντες αρκεί να είναι πρόσφορα για την εξακρίβωση της αλήθειας. Για την πλήρωση της πρώτης προϋπόθεσης (δηλαδή του δεδικασμένου σύμφωνα με το δίκαιο του τόπου έκδοσης της απόφασης υιοθεσίας), το αρμόδιο ελληνικό δικαστήριο λαμβάνει υπόψη του πιστοποιητικό μη προσβολής της απόφασης με τακτικά ή έκτακτα ένδικα μέσα που εκδόθηκε από την αρμόδια αλλοδαπή δικαστική αρχή.

Επίσης, για την πλήρωση της προϋπόθεσης της παρ. 4 του άρθρου 905 ΚΠολΔ σε συνδυασμό με τη παρ 4 του άρθρου 323 ΚΠολΔ, στο πλαίσιο εξέτασης της αναγνώρισης δεδικασμένου των αλλοδαπών αποφάσεων διακρατικών υιοθεσιών προσκομίστηκαν από τους αιτούντες πιστοποιητικά του αρμοδίου ελληνικού δικαστηρίου ότι δεν ασκήθηκε αίτηση υιοθεσίας στο εν λόγω δικαστήριο και ότι δεν εκδόθηκε από το δικαστήριο αυτό απόφαση υιοθεσίας των αιτούντων για το υιοθετούμενο.

Για τις διακρατικές υιοθεσίες που τελέστηκαν στην αλλοδαπή σε κράτος που έχει κυρώσει τη Διεθνή Σύμβαση της Χάγης του 1993 εξετάσθηκαν επίσης και αν τηρήθηκαν οι προϋποθέσεις της εν λόγω Σύμβασης.

Σε υιοθεσίες από κράτη που δεν επικύρωσαν τη Σύμβαση (π.χ. Ουγκάντα, Αιθιοπία) τα ελληνικά δικαστήρια στο πλαίσιο έρευνας των προϋποθέσεων για την αναγνώριση του δεδικασμένου των αλλοδαπών αποφάσεων διερεύνησαν μεταξύ άλλων την ύπαρξη συναίνεσης των φυσικών γονέων και τη νόμιμη αναπλήρωσή της από σχετικές δηλώσεις των ιδρυμάτων - ορφανοτροφείων ασκούντων την γονική μέριμνα των υιοθετουμένων δεδομένου ότι στις περισσότερες περιπτώσεις τα υιοθετηθέντα ανήλικα, αφού εγκαταλείφθηκαν από τους φυσικούς γονείς, τοποθετήθηκαν σε ιδρύματα.

Επιπλέον με τις ανωτέρω αποφάσεις τους, τα ελληνικά δικαστήρια έκριναν ότι

εφαρμόστηκε το αλλοδαπό δίκαιο της χώρας «προέλευσης» του υιοθετουμένου, για το οποίο απαιτήθηκε κατά κανόνα η προσκόμιση της σχετικής νομικής πληροφορίας από το Ινστιτούτο Διεθνούς και Αλλοδαπού Δικαίου. Επιπλέον, ελέγχθηκε η πλήρωση των λοιπών ουσιαστικών προϋποθέσεων (εκτός της συναίνεσης) της υιοθεσίας κατά το ελληνικό δίκαιο. Επίσης, τα ελληνικά δικαστήρια έκριναν ότι δεν αντίκειται στην ελληνική δημόσια τάξη η σύνταξη συμφωνητικού υιοθεσίας μεταξύ ιδρύματος οικογενειακής πρόνοιας εδρεύοντος σε Τρίτη χώρα ως ασκούντος τη γονική μέριμνα του υιοθετουμένου και υιοθετούντων και η επικύρωσή του από το αλλοδαπό δικαστήριο (αιθιοπικό) με γνώμονα πάντα το συμφέρον του τέκνου. Αντίθετα, όπως προεκτέθηκε, έκριναν ότι αντίκειται στην ελληνική δημόσια τάξη η αναγνώριση δεδικοσμένου απόφασης δικαστηρίου των Η.Π.Α περί αναγνώρισης υιοθεσίας ενηλίκου από επίσκοπο της ορθόδοξης εκκλησίας (πάντως η σχετική απόφαση του Αρείου Πάγου κρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ότι προσέβαλε το δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής, την απαγόρευση των διακρίσεων, το δικαίωμα στη χρηστή απονομή της δικαιοσύνης και το δικαίωμα σεβασμού της περιουσίας των αιτούντων, δικαιώματα που προβλέπονται στα αντίστοιχα άρθρα της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου), καθώς και απόφαση βελγικού δικαστηρίου περί υιοθεσίας ανηλίκου από ομόφυλο παντρεμένο ζευγάρι Βέλγων.

Για την τελεσιδικία της απόφασης του ελληνικού Δικαστηρίου περί αναγνώρισης δεδικοσμένου της αλλοδαπής απόφασης απαιτείται επίδοσή της στον αρμόδιο Εισαγγελέα Πρωτοδικών της έδρας του Δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση και πάροδος της προθεσμίας 30 ημερών για την άσκηση από αυτόν έφεσης.

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ': Η Καταχώρηση Διακρατικής Υιοθεσίας με Απόφαση Αλλοδαπής Αρχής
στα Ελληνικά Ληξιαρχεία –
Μεταβολή προσθήκη κύριου ονόματος του θετού τέκνου**

1. Διαδικασία δήλωσης διακρατικής υιοθεσίας ανηλίκου τέκνου στο αρμόδιο ληξιαρχείο για σύνταξη ληξιαρχικής πράξης γέννησης

Μετά την τελεσιδικία της απόφασης αναγνώρισης δεδικοσμένου της αλλοδαπής απόφασης που εκδίδεται από το αρμόδιο ελληνικό δικαστήριο, η διακρατική υιοθεσία δηλώνεται από τους θετούς γονείς ή τον ένα εξ αυτών ή ειδικά προς τούτο εξουσιοδοτημένο πρόσωπο με συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο στο ληξιαρχείο του τόπου κατοικίας των θετών γονέων προκειμένου να εκδοθεί ληξιαρχική πράξη γέννησης του

τέκνου.

Με τη τελεσιδικία εξάλλου της απόφασης αναγνώρισης δεδικασμένου το υιοθετηθέν ανήλικο αποκτά αυτοδικαίως και την ελληνική ιθαγένεια. Για την εγγραφή του τέκνου στο ανωτέρω ληξιαρχείο και την έκδοση της σχετικής ληξιαρχικής πράξης γέννησης απαιτείται η προσκόμιση εκτός από την αλλοδαπή απόφαση σε επίσημη μετάφραση και της ελληνικής απόφασης αναγνώρισης δεδικασμένου της, της έκθεσης επίδοσης της ελληνικής απόφασης στον αρμόδιο εισαγγελέα, ο οποίος έχει δικαίωμα να ασκήσει έφεση κατ' αυτής καθώς και πιστοποιητικό του αρμοδίου Πρωτοδικείου ότι δεν έχει ασκηθεί ένδικο μέσο κατά της απόφασης αυτής μετά την πάροδο της οριζόμενης προθεσμίας του άρθρου 518 ΚΠολΔ (30 ημέρες από την επίδοση).

Επιπλέον απαιτείται η προσκόμιση πιστοποιητικού οικογενειακής κατάστασης του / των γονέων, ληξιαρχική πράξη γάμου τους, πιστοποιητικό γέννησης του τέκνου του κράτους όπου αυτό γεννήθηκε νόμιμα επικυρωμένο, ενώ για τη σύνταξη της ληξιαρχικής πράξης ζητούνται απαραίτητα το ΑΦΜ και το ΑΜΚΑ των γονέων.

Επίσης, για την απόδειξη της αρμοδιότητας του ληξιαρχείου απαιτείται η προσκομιδή δικαιολογητικών (συμβόλαιο, μισθωτήριο, απόδειξη λογαριασμού κατανάλωσης ηλεκτρικού ρεύματος, νερού ή τηλεφώνου) που να αποδεικνύουν τη διεύθυνση μόνιμης κατοικίας των γονέων. Πολλά ληξιαρχεία πάντως αρκούνται στην αναφερόμενη στη δικαστική απόφαση διεύθυνση των γονέων και δεν ζητούν πρόσθετα δικαιολογητικά.

2. Όνομα και Επώνυμο του τέκνου

Στη ληξιαρχική πράξη γέννησης αναφέρεται ως κύριο όνομα του τέκνου το όνομα που αναφέρεται στη δικαστική απόφαση υιοθεσίας (σε περίπτωση που η διακρατική υιοθεσία έχει τελεσθεί στην Ελλάδα) ή της απόφασης περί αναγνώρισης δεδικασμένου της αλλοδαπής απόφασης στην Ελλάδα (αν η υιοθεσία τελέστηκε στην αλλοδαπή) με ελληνικούς χαρακτήρες. Σε περίπτωση υιοθεσίας από συζύγους το επώνυμο του τέκνου είναι αυτό που δήλωσαν οι γονείς κατά το γάμο τους.

Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι σε περίπτωση υιοθεσίας στην Ελλάδα, το αρμόδιο δικαστήριο της υιοθεσίας έχει τη δυνατότητα προσθήκης ονόματος στο κύριο όνομα του υιοθετουμένου. Αυτή όμως τη δυνατότητα δεν διαθέτει το δικαστήριο αναγνώρισης δεδικασμένου αλλοδαπής απόφασης αφού δεν μπορεί να παρέμβει στο κείμενο της αλλοδαπής απόφασης, αλλά κρίνει μόνο τη συνδρομή των νόμιμων προϋποθέσεων για την αναγνώριση του δεδικασμένου της απόφασης αυτής.

3. Λοιπές ενδιαφέρουσες πληροφορίες

Λόγω τήρησης της μυστικότητας της υιοθεσίας, ως τόπος γέννησης αναφέρεται η κατοικία των γονέων. Στα χορηγούμενα αποσπάσματα δεν αναφέρονται στοιχεία της υιοθεσίας (απόφαση υιοθεσίας, αναγνώριση δεδικασμένου αλλοδαπής απόφασης υιοθεσίας, αποδεικτικά τελεσιδικίας της απόφασης).

4. Μεταγενέστερες ενέργειες

Μετά την έκδοση της ληξιαρχικής πράξης γέννησης του τέκνου απαιτείται η σχετική δήλωση στο τμήμα οικογενειακής κατάστασης του Δήμου που υπάγονται οι γονείς (που δεν είναι απαραίτητα ο Δήμος του τόπου κατοικίας των γονέων) με τα ίδια ως άνω δικαιολογητικά, για την εγγραφή του στην οικογενειακή μερίδα των γονέων και τη σύνταξη του σχετικού πιστοποιητικού οικογενειακής κατάστασης, την εγγραφή του στα μητρώα αρρένων του οικείου Δήμου (αν φυσικά είναι άρρεν), την έκδοση ΑΦΜ και ΑΜΚΑ του ανηλίκου καθώς και την έκδοση ελληνικού διαβατηρίου, αφού με την τελεσιδικία της δικαστικής απόφασης Μονομελούς Πρωτοδικείου (σε περίπτωση που η διακρατική υιοθεσία έχει τελεστεί στην Ελλάδα) ή της απόφασης περί αναγνώρισης δεδικασμένου της αλλοδαπής απόφασης στην Ελλάδα (αν η υιοθεσία τελέστηκε στην αλλοδαπή), το τέκνο αποκτά αυτοδικαίως την ελληνική ιθαγένεια.

5. Μεταβολή κυρίου ονόματος ή προσθήκη ελληνικού ονόματος στο κύριο όνομα του υιοθετηθέντος

α. Με χριστιανική βάπτιση

Προσκομίζεται από τον γονέα (σε περίπτωση μονογονικής οικογένειας) ή τους γονείς (και τους δύο) στο ανωτέρω αρμόδιο ληξιαρχείο που έχει συνταχθεί η ληξιαρχική πράξη η βεβαίωση βάπτισης του ιερέα που την τέλεσε. Με τον τρόπο αυτό προστίθεται το χριστιανικό όνομα στο κύριο όνομα του τέκνου.

Σημειώνεται ότι με τη δήλωση βάπτισης καταχωρείται στο Ληξιαρχείο μόνο το *Θρήσκευμα* (άρθρο 25, 26 του Ν. 344/76). Η δήλωση του ονόματος γίνεται μόνο με *Ονοματοδοσία* παρουσία και των δύο γονέων, ακόμα και αν έχει πραγματοποιηθεί βάπτιση. Σε περίπτωση κωλύματος του ενός γονέα απαιτείται η προσκόμιση εξουσιοδότησής του, θεωρημένης νόμιμα ως προς το γνήσιο της υπογραφής.

β. Προσθήκη κυρίου ονόματος με ή χωρίς απάλειψη του αρχικού με δικαστική απόφαση

Όπως αναφέρθηκε ήδη, σε περίπτωση που η διακρατική υιοθεσία απαγγέλλεται με απόφαση αλλοδαπού δικαστηρίου, ο δικαστής του αρμόδιου Μονομελούς Πρωτοδικείου που εκδικάζει την αίτηση αναγνώρισης δεδικοσμένου της αλλοδαπής απόφασης στην Ελλάδα, δεν έχει δικαίωμα επέμβασης στο περιεχόμενο της αλλοδαπής απόφασης. Αντίθετα σε περίπτωση υιοθεσίας που απαγγέλλεται με απόφαση ελληνικού δικαστηρίου, υφίσταται η δυνατότητα προσθήκης κυρίου ονόματος του θετού τέκνου με τη δικαστική απόφαση της υιοθεσίας μετά από αίτηση των θετών γονέων.

Σε περίπτωση βάπτισης του ανηλίκου υιοθετηθέντος τέκνου το αρμόδιο ληξιαρχείο εφαρμόζει το άρθρο 20 τον Ν.Δ. 610/1970 *"Περί υιοθεσίας των μέχρις ηλικίας δέκα οκτώ ετών ανηλίκων"* η ισχύς του οποίου διατηρήθηκε με το άρθρο 50 παρ. 2 του Ν. 344/76, όπως ερμηνεύθηκε με τις υπ' αρ. 93/1990 και 431/2006 γνωμοδοτήσεις ΝΣΚ, προσθέτοντας το δοθέν με τη βάπτιση χριστιανικό όνομα στο περιθώριο της εν λόγω ληξιαρχικής πράξης *"επί τή προσαγωγή δηλώσεως του τελέσαντος ή συμπράξαντος εις την ιεροπραξίαν θρησκευτικού λειτουργού"*, σύμφωνα με το άρθρο 26 παρ. 1 του Ν. 344/76, και δεν απαιτείται προς τούτο δικαστική απόφαση. Όμως, για να καταστεί το "βαπτιστικό" κύριο όνομα θα πρέπει να υπάρξει σχετική δήλωση ονοματοδοσίας από τα πρόσωπα που ασκούν το ανωτέρω δικαίωμα γονείς ή επίτροπο προς την αρμόδια ληξιαρχική αρχή συμφώνως προς όσα προβλέπονται στο άρθρο 25 Ν 344/76. Πάντως το όνομα αυτό («βαπτιστικό») προστίθεται στο αρχικά δοθέν, για την απάλειψη του οποίου απαιτείται δικαστική απόφαση.

Η προσθήκη κυρίου ονόματος, η απαλοιφή ή μεταβολή του αρχικού γίνεται με δικαστική απόφαση διόρθωσης της ληξιαρχικής πράξης γέννησης, η οποία εκδίδεται από το αρμόδιο Ειρηνοδικείο με τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας. Μετά την τελεσιδικία της απόφασης αυτής ο/οι γονέας/εις αιτούνται στο ληξιαρχείο που εκδόθηκε η ληξιαρχική πράξη γέννησης του τέκνου τη διόρθωση ή συμπλήρωσή της σύμφωνα με το διατακτικό της δικαστικής απόφασης, προσκομίζοντας σχετικά: (α) την προς διόρθωση ληξιαρχική πράξη, (β) τη δικαστική απόφαση διόρθωσης, (γ) την έκθεση επίδοσής της στον εισαγγελέα και (δ) το πιστοποιητικό τελεσιδικίας. Μετά την έκδοση της νέας ληξιαρχικής πράξης γέννησης ακολουθούνται όλες οι διαδικασίες που προαναφέρθηκαν σχετικά με την εγγραφή του στην οικογενειακή μερίδα, στα οικεία μητρώα, κλπ.

Από τη νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων αναδεικνύεται το συμφέρον του τέκνου ως κύριος λόγος που επιτρέπει την απαλοιφή του αρχικού ονόματος του τέκνου που δόθηκε στην αλλοδαπή ή την προσθήκη σε αυτό του ελληνικού ονόματος. Συγκεκριμένα, έχει κριθεί ότι η διατήρηση και χρήση του αλλοδαπού κυρίου ονόματος μπορεί να προκαλέσει σύγχυση, ηχεί ξένο στην ελληνική πραγματικότητα παραπέμποντας στην καταγωγή του παιδιού και παραβιάζεται η μυστικότητα της υιοθεσίας και έχει διαταχθεί η απάλειψη του αλλοδαπού κυρίου ονόματος. Αρκετοί γονείς πάντως επιλέγουν τη διατήρηση του αλλοδαπού κυρίου ονόματος, στο πλαίσιο της διατήρησης των δεσμών του τέκνου με τη χώρα καταγωγής του με την προσθήκη του ελληνικού ονόματος και τούτο γίνεται δεκτό από τα αρμόδια δικαστήρια.

Συμπεράσματα

Η ενσωμάτωση στο ελληνικό εθνικό δίκαιο της Διεθνούς Σύμβασης της Χάγης για την προστασία των παιδιών και τη συνεργασία σχετικά με τη διακρατική υιοθεσία της 29/5/1993 με το Ν. 3765/2009 αποτέλεσε σημαντική τομή για την προώθηση των διακρατικών υιοθεσιών στην Ελλάδα κατά την τελευταία δεκαετία. Οι βασικές αρχές της εφαρμόστηκαν και στις διακρατικές υιοθεσίες ανηλίκων από χώρες που δεν έχουν συμβληθεί στη Σύμβαση, ώστε να έχει προηγουμένως διενεργηθεί η απαιτούμενη κοινωνική έρευνα και ο έλεγχος για την πλήρωση των προϋποθέσεων τους από τις αρμόδιες υπηρεσίες και αρχές των κρατών προέλευσης και υποδοχής. Οι αρμόδιες δικαστικές αρχές που έκριναν τις σχετικές υποθέσεις εφάρμοσαν τη σχετική νομοθεσία με κύριο γνώμονα το συμφέρον του παιδιού και με τη δέουσα ευαισθησία στην ιδιαιτερότητα κάθε περίπτωσης, στην προστασία της προσωπικότητας των εμπλεκομένων, της μυστικότητας της υιοθεσίας και τον σεβασμό των προσωπικών δεδομένων, χωρίς να παραβλέπουν τη δημόσια τάξη και τα χρηστά ήθη της χώρας, αρχές που πάντως, όπως καταδεικνύεται και σε προπαρατεθείσες δικαστικές αποφάσεις, εξελίσσονται και μεταβάλλονται με αποτέλεσμα να προσαρμόζεται ανάλογα και η αντίστοιχη νομοθεσία και νομολογία. Επιπλέον, η θέσπιση κανονισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις διακρατικές υιοθεσίες θα συντελέσει στην προώθηση και εδραίωση του θεσμού στις χώρες μέλη και στην απλούστευση των σχετικών διαδικασιών σε διακρατικό επίπεδο.

Βιβλιογραφία

- Αγοραστός, Ν. (2017). Η διακρατική υιοθεσία στα πλαίσια των κανόνων σύγκρουσης του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, (Μεταπτυχιακή εργασία), Δ.Π.Θ.
- Βαθρακοκοίλης, Β. (2012). *Ερμηνεία ΚΠολΔ μαζί με το Συμπλήρωμα (Ν.4055/2012)*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλας.
- Βούλγαρης, Ι. (1995). *Η Σύμβαση της Χάγης του 1993 για τις διεθνείς υιοθεσίες*, Αρμ. 1995, 433 επ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης C 252/18-7-2018.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2015). *Διασυνοριακές πτυχές των υιοθεσιών*, Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 2ας Φεβρουαρίου 2017 που περιέχει συστάσεις προς την Επιτροπή σχετικά με τις διασυνοριακές πτυχές των υιοθεσιών (2015 /2086/ INL).
- Κουνογέρη-Μανωλεδάκη, Κ. (2008). *Οικογενειακό Δίκαιο, Τόμος II*, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Παπasiώπη - Πασιά, Ζ. (2005). Το πεδίο εφαρμογής και η σημασία της Σύμβασης της Χάγης του 1993 για την προστασία των παιδιών και τη συνεργασία στη διακρατική υιοθεσία. *Περιοδικό Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου (ΕΕυρΔ)*.
- Παπasiώπη-Πασιά, Ζ. (2003). *Διακρατικές Υιοθεσίες κατά τη Σύμβαση της Χάγης του 1993 και κατά το Ελληνικό Δίκαιο*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Περάκη, Β. Α. (2018). *Δίκαιο Υιοθεσίας και Αναδοχής μετά το Ν.5338/2018*. Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Τσούκα, Χ. (2016). *Οικογενειακό Διεθνές Δίκαιο*. Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Φουντεδάκη, Κ.(2010). *Υιοθεσία*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.